

UNIVERZITA PARDUBICE
FAKULTA FILOZOFICKÁ

DIPLOMOVÁ PRÁCE

2022

Bc. Tereza Roubová

Univerzita Pardubice

Fakulta filozofická

Basketbal: Formy socializace v basketbalových ženských týmech

Bc. Tereza Roubová

Vedoucí diplomové práce: PhDr. Lívía Šavelková, Ph. D.

Diplomová práce

2022

Univerzita Pardubice
Fakulta filozofická
Akademický rok: 2020/2021

ZADÁNÍ DIPLOMOVÉ PRÁCE

(projektu, uměleckého díla, uměleckého výkonu)

Jméno a příjmení: **Bc. Tereza Roubová**
Osobní číslo: **H20448**
Studijní program: **N0314A250014 Sociální a kulturní antropologie**
Téma práce: **Basketbal: Formy socializace v basketbalových ženských týmech**
Zadávající katedra: **Katedra sociální a kulturní antropologie**

Zásady pro vypracování

V práci se studentka zaměří na proces socializace v basketbalových klubech Pardubického a Královéhradeckého kraje. Popíše, analyzuje a porovná vzájemné vztahy v ženském týmu, hierarchii, rituály, předávání vědění a tréninkových procesů v jednotlivých klubech. Zaměří se také na téma fluktuace hráček mezi jednotlivými kluby.

Výzkum bude vycházet především z pojetí statusu a role Ralpha Lintona, konceptu habitu Pierra Bourdieuho a karnální sociologie Loíca Wacquanta. Při výzkumu bude použita zejména kvalitativní metodologie, a to zúčastněné pozorování, polostrukturované a nestrukturované rozhovory, autobiografická a biografická metoda, focus group (ohnisková skupina) a kamální metoda.

Rozsah pracovní zprávy:
Rozsah grafických prací:
Forma zpracování diplomové práce: **elektronická**

Seznam doporučené literatury:

- Blanchard, K. 1995. *The Anthropology of Sport: An Introduction*. London: Bergin and Garvey.
- Bourdieu, P. 1998. *Teorie jednání*. Praha: Karolinum.
- Benson, A. J., M. B. Evans, M. A. Eys. 2016. Organizational socialization in team sport environments. *Scandinavian Journal of Medicine and Science in Sports*. March 2016. 463-473.
- Delaney, T., Madigan, T. 2009. *The Sociology of Sports: An Introduction*. Jefferson, North Carolina: McFarland & Company.
- Dovalil, J. 2008. *Lexikon sportovního tréninku*. 2., upr. vyd. Praha: Karolinum.
- Eitzen, D. S. 2014. *Sport in Contemporary Society: An Anthology*. Oxford University Press.
- Legrand, L., Rat, M. 2002. *Basketbal*. Bratislava: Mladá léta.
- Novotná, H., Špaček, O., Štovičková, M., ed. 2019. *Metody výzkumu ve společenských vědách*. Praha: FHS UK.
- Overdeest, J. L. M. 2014. *Socialization in Sport: How Children's Sports Habitus is Constructed*. Vrije Universiteit: Faculty of Human Movement Sciences.
- Riegerová, J., Přidalová, M., Ulbrichová, M. 2006. *Aplikace fyzické antropologie v tělesné výchově a sportu: (příručka funkční antropologie)*. 3. vyd. Olomouc: Hanex.
- Sekot, A. 2015. *Pohybové aktivity pohledem sociologie*. Bmo: Masarykova univerzita.
- Sekot, A. 2008. *Sociologické problémy sportu*. Praha: Grada.
- Wacquant, L. 2004. *Body & Soul: Notebooks of an Apprentice Boxer*. New York: Oxford University Press.
- Wacquant, L. 2015. For a Sociology of Flesh and Blood. *Qualitative Sociology*. 24 January 2015: 1–11.

Vedoucí diplomové práce: **PhDr. Livia Šavelková, Ph.D.**
Katedra sociální a kulturní antropologie

Datum zadání diplomové práce: **31. března 2021**
Termín odevzdání diplomové práce: **31. března 2022**

---

doc. Mgr. Jiří Kubeš, Ph.D.
děkan

PhDr. Tomáš Boukal, Ph.D.
vedoucí katedry

Prohlášení

Tuto práci jsem vypracovala samostatně. Veškeré literární prameny a informace, které jsem v práci využila, jsou uvedeny v seznamu použité literatury.

Byla jsem seznámena s tím, že se na moji práci vztahují práva a povinnosti vyplývající ze zákona č. 121/2000 Sb., o právu autorském, o právech souvisejících s právem autorským a o změně některých zákonů (autorský zákon), ve znění pozdějších předpisů, zejména se skutečností, že Univerzita Pardubice má právo na uzavření licenční smlouvy o užití této práce jako školního díla podle § 60 odst. 1 autorského zákona, a s tím, že pokud dojde k užití této práce mnou nebo bude poskytnuta licence o užití jinému subjektu, je Univerzita Pardubice oprávněna ode mne požadovat přiměřený příspěvek na úhradu nákladů, které na vytvoření díla vynaložila, a to podle okolností až do jejich skutečné výše.

Beru na vědomí, že v souladu s § 47b zákona č. 111/1998 Sb., o vysokých školách a o změně a doplnění dalších zákonů (zákon o vysokých školách), ve znění pozdějších předpisů, a směrnicí Univerzity Pardubice č. 7/2019 Pravidla pro odevzdávání, zveřejňování a formální úpravu závěrečných prací, ve znění pozdějších dodatků, bude práce zveřejněna prostřednictvím Digitální knihovny Univerzity Pardubice.

V Přelouči dne 15. 6. 2022

Bc. Tereza Roubová

Poděkování

Touto cestou bych ráda poděkovala především vedoucí mé bakalářské práce PhDr. Lívii Šavelkové, PhD. za její cenné rady, trpělivost, doporučení a ochotu při vedení mé práce. Dále také všem informátorům, kteří mi poskytli rozhovory, především Antonínovi. V neposlední řadě bych chtěla poděkovat i své rodině za jejich trpělivost a podporu.

Anotace

Diplomová práce se zaměřuje na proces socializace v basketbalových klubech Pardubického a Královéhradeckého kraje. Popíše, analyzuje a porovná vzájemné vztahy v ženském týmu, hierarchii, rituály, předávání vědění a tréninkových procesů v jednotlivých klubech. Zaměří se také na téma fluktuace hráček mezi jednotlivými kluby.

Klíčová slova

Basketbal, socializace, sport, habitus

Title

Basketball: Forms of Socialization in Women's Basketball Teams

Annotation

The thesis focuses on the process of socialising in the basketball clubs of the Pardubice and Hradec Králové regions. It will describe, analyse and compare the interactions in the women's team, hierarchy, rituals, knowledge transfer and training processes in individual clubs. It will also focus on the topic of player turnover between clubs.

Keywords

Basketball, socialising, sport, habitus

Obsah

Úvod.....	10
1 Metodologie výzkumu	13
1.1 Výzkumné cíle a otázky.....	13
1.2 Metoda sběru dat.....	13
1.3 Reflexivita.....	14
1.4 Etika.....	14
2 Basketbal v USA a českých zemích.....	15
2.1 Basketbal v USA	15
2.2 Basketbal v českých zemích.....	19
3 Vybrané basketbalové kluby	24
3.1 Já a BK Přebrouč	24
3.2 Já a Sokol Hradec Králové	29
3.3 Já a BK Studánka Pardubice	36
3.4 Já a BK Litomyšl	38
4 Shrnutí.....	42
5 Závěr.....	57
Použitá literatura.....	60
Seznam příloh	67
I. Otázky použité při rozhovorech.....	68
II. Přepis rozhovoru s vybranými informanty.....	69

Úvod

Sport mě provází celým mým životem a hraje pro mě jednu z nejdůležitějších rolí. Sportu, konkrétně basketbalu, se věnuji už 15 let. Během tohoto období jsem měla možnost vystřídat několik týmu a trenérů, a hlavně poznat nové lidi. Důležitou roli ve sportu hraje zejména osobnost trenéra. Byla jsem svědkem toho, že mnoho jedinců se sportem skončilo právě kvůli osobnosti trenéra. Díky sportu získáváme mnoho dovedností a schopností, které pak uplatňujeme ve svém životě. Sport má vliv na naši fyzickou kondici, ale hlavně na naši kondici psychickou. Emoce ve sportu hrají jednu z nejdůležitějších rolí, protože působí právě na naši psychiku. Většina trenérů, které jsem doposud měla (asi 7), se přiklání k tomu, že téměř 80 % našeho výkonu tvoří právě psychika. Někteří trenéři nepřistupují ke všem hráčům stejně a mají své priority. Každý trenér má svůj styl trénování, ale důležitá je ze strany trenéra podpora hráčů a pozitivita. Někteří trenéři například na své hráče řvou, což může na každého jedince působit jinak. Určité tresty také mohou vyvolávat u hráčů velkou úzkost, a lze je proto považovat za destruktivní chování.

Díky sportu se utváří nová přátelství i nepřátelství. Člověk se stává soutěživější a chce být lepší než ostatní. Většina sportovců chce vyhrávat, a to se přenáší i do běžného života. Ve sportu (a nejen) je velmi důležitá soudržnost, protože díky ní skupiny drží pohromadě a zůstávají jednotné při snaze o dosažení společných cílů. Pokud je v nějakém týmu přítomna určitá míra soudržnosti, tak je tým lepší, i výkonnostně. Hodnoty, které podporují sociální soudržnost, jsou podle Váňové tolerance a respekt k odlišnostem, nesobeckost, vstřícnost a otevřenost, skromnost a šetrnost a smysl pro spravedlnost (Váňová 2014: 10).

V práci řeším princip socializace do ženských basketbalových týmů Pardubického a Královéhradeckého kraje. Jedná se o týmy BK Přelouč, BK Studánka Pardubice, BK Litomyšl a Sokol Hradec Králové. V každém z těchto týmů mám minimálně roční zkušenost. Nejdéle jsem působila v týmu Sokol Hradec Králové a v BK Přelouč. Považuji se za „odchovance“ Hradce, neboť jsem v něm strávila nejvíce času (více než v BK Přelouč) a měl na mě tedy největší vliv. Hradec je jeden z týmů, kde mnoho děvčat skončilo s basketem či přešlo do jiného týmu právě kvůli osobnosti trenéra. V těchto týmech, které jsem zde zmínila, popíšu, analyzuji a porovnám vzájemné vztahy, hierarchii, rituály, předávání vědění a tréninkové procesy. Zaměřím se také na téma fluktuace hráček mezi jednotlivými kluby.

V práci používám autobiografickou metodu, tedy metodu založenou na vyprávění o vlastní osobě, a biografickou metodu, prostřednictvím narativního rozhovoru. Při výzkumu pracuji hlavně s kvalitativními metodami, jež jsou založené na rozhovorech a pozorování. Kromě těchto dvou metod využívám i Wacquantovu karnální metodu, která klade důraz na osobní tělesnou zkušenost. Ve Wacquantově případě se jedná o osobní tělesnou zkušenost boxera v boxerské tělocvičně (Wacquant 2004). V mém případě se jedná o osobní zkušenost basketbalistky v basketbalové hale.

Karnální sociologie zdůrazňuje, a tedy i Wacquant, že sociální realitu lze pochopit skrze tělo. Nemůžeme realitu pochopit, dokud ji neprožijeme (Wacquant 2004: viii). Wacquant se přiklání k Bourdieumu, že se „učíme tělem“, protože podle Wacquanta a Bourdieuho není tělo pouze předmět, který se někde pohybuje, ale může to být i zdrojem informací (Bourdieu in Wacquant 2004: viii).

Text práce je rozdělen do několika kapitol. První kapitola se věnuje metodologii výzkumu. Kapitola seznamuje s výzkumnými otázkami, cíli a metodou sběru dat a také se soustředí na popis terénu a reflexivitu. V druhé kapitole se zaměřuji na basketbal, kde představuji jednotlivé týmy. Těmito týmy, jak už bylo zmiňováno výše v práci, jsou BK Přelouč, BK Studánka Pardubice, BK Litomyšl a Sokol Hradec Králové. V těchto týmech popisuji, analyzuji a porovnávám vzájemné vztahy, hierarchii, rituály, předávání vědění a tréninkové procesy. Zaměřuji se zde také na fluktuaci hráček mezi jednotlivými kluby. Charakterizuji také basketbal v českých zemích, ale lehce nabídnu i interkulturní pohled na basketbal v USA. Nakonec vše shrnuji a propojuji to s vybranými teoriemi – teorií karnální sociologie Loïca Wacquanta z jeho díla „Body & Soul: Notebooks of an Apprentice Boxer“ (2004) a z „For a Sociology of Flesh and Blood“ z časopisu *Qualitative Sociology*. Karnální sociologie důraz na osobní tělesnou zkušenost. V mém případě půjde o osobní zkušenost basketbalistky v basketbalové hale. Dále analyzuji data podle teorie jednání Pierra Bourdieuho a jeho stejnojmenného díla „Teorie jednání“ (1998). Zaměřuji se zde především na habitus. Věnuji se ale i kapitálu a sociálnímu poli. Poslední teorie, kterou využívám, je Lintonovo pojetí statusů a rolí.

Data získávám především z vlastního výzkumu skládajícího se převážně ze zúčastněného pozorování a polostrukturovaných a nestrukturovaných rozhovorů neformálního typu. Data jsou dále zjišťována převážně ze zahraniční literatury, použita je však i česká či slovenská literatura. Z českých nebo slovenských autorů čerpám zejména z A. Sekoty „Pohybové aktivity pohledem sociologie“ (2015) a „Sociologické problémy sportu“ (2008).

Od A. Sekoty používám také primárně článek „Rituály ve sportu“ (2008) publikovaný v časopise *Universitas*. Dále také od J. Dovalila „Lexikon sportovního tréninku“ (2008), od D. Hajko „Súčasná kultúrna antropológia a šport“ z časopisu *Tělesná kultura*. (2016). Od zahraničních autorů vycházím z knihy Blancharda K. „The Anthropology of Sport: An Introduction“ (1995) a knihy Delaney a Madigana „The Sociology of Sports: An Introduction“ (2009).

1 Metodologie výzkumu

1.1 Výzkumné cíle a otázky

Cílem práce je zjistit, jak probíhá socializace v ženských basketbalových týmech Pardubického a Královéhradeckého kraje. Těmito týmy jsou konkrétně BK Přelouč, Sokol Hradec Králové, BK Studánka Pardubice a BK Litomyšl. Ve své práci popisuji, analyzuji a porovnávám vzájemné vztahy v ženském týmu, hierarchii, rituály, předávání vědění a tréninkové procesy v jednotlivých klubech

1.2 Metoda sběru dat

V práci jsem používala především autobiografickou metodu a biografickou metodu, prostřednictvím narativního rozhovoru. Při výzkumu jsem využívala hlavně kvalitativní metody založené na rozhovorech a pozorování. Autobiografická a biografická metoda se zakládala na narativním rozhovoru. Kromě těchto dvou metod jsem používala i Wacquantovu karnální metodu, která klade důraz na osobní tělesnou zkušenost. Mé zkušenosti vycházely z tréninků, zápasů i soustředění.

Rozhovory byly spíše polostrukturované a nestrukturované, neformálního typu a některé byly vedeny přes sociální sítě. Pozorování bylo zúčastněné i nezúčastněné. Zúčastněné pozorování se zakládalo na aktivním zapojení se do každodenního života hráčky basketbalu. Nezúčastněné pozorování jsem prováděla na místech, kde se s hráči pravděpodobně nejčastěji setkáme. Takovým místem byla například sportovní hala.

Rozhovory byly vedeny celkem s osmi informátory ve věku od 18 do 50 let. Výzkum probíhal především v basketbalových halách. Většinou jsem informanty vyzpovídala po tréninku nebo při příležitosti zakončení sezony, kdy se celý tým sešel u jednoho stolu. V některých případech probíhaly rozhovory i formou focus group. Rozhovory se realizovaly většinou v Přelouči a v Litomyšli, některé však probíhaly přes sociální sítě. Při výzkumu jsem si vedla terénní deník, kde popisuji každý den, kdy jsem měla možnost být v hale či na tréninku.

Terénní deník obsahoval všechny rozhovory, které jsem s informátory vedla. Dále jsou v deníku zaznamenány další poznatky, které jsem považovala pro svou práci za důležité.

Otázky, které jsem pokládala svým informantům, byly předepsané na papíře. Otázky při rozhovoru jsem se snažila pokládat také náhodně a přizpůsobovat je vždy dané situaci. Před samotným rozhovorem jsem se připravovala, otázky při rozhovoru jsem volila náhodně a

přizpůsobovala je vždy dané situaci. Většinou informátoři odpovídali na otázky a neměli problém navazovat konverzaci i bez položených otázek z mé strany. Do terénu jsem vstoupila jako fanoušek a hráč basketbalu, proto jsem toho názoru, že pro mě bylo snazší do terénu proniknout.

Otázky k rozhovoru byly sestavené tak, abych zjistila, jak informanti vnímají basket, a co je vede k tomu, začít (či skončit) s basketem. Chtěla jsem zjistit, jak dlouho dotyčný informant hraje či hrál basket a za jaké týmy. Na základě odpovědi jsem se zeptala, co bylo důvodem. Také jsem se ptala informantů, co jim basket dal a naopak, co jim vzal. Dále také na to, jaká role z hlediska sportovní pozice v týmu je pro ně v basketu nejdůležitější a jestli je basketbal rozhodující v jejich životě. Významné bylo pro mě také zjistit, jak informanti vnímají rozdíly v kolektivu ve škole či v zaměstnání a v kolektivu na trénincích, a jak na ně tyto rozdíly působily.

Data získaná z rozhovorů mi pomohla při zodpovězení následujících výzkumných otázek:

1. Jak probíhá socializace v ženských basketbalových týmech?
2. Jak se projevuje habitus v basketbalových týmech?
3. Jaké důvody vedou ženy k zapojení se do tohoto sportu?

1.3 Reflexivita

Do terénu jsem vstoupila jako fanoušek a hráč basketbalu, ale i jako výzkumník, který zde provádí výzkum. Terén je mi velmi dobře znám a pohybuji se v něm již několik let. Proto pro mě bylo snazší do něj proniknout. To však může mít za následek, že jsem příliš zúčastněná, a mohu přehlédnout aspekty, které by nezúčastněný pozorovatel považoval za důležité. To, co mohu považovat za samozřejmost, pro některé samozřejmostí není. Ve své práci jsem se maximálně snažila o analytický přístup a o odstup při zapojení vlastních zkušeností.

1.4 Etika

Rozhovory byly vedeny vždy se souhlasem informanta. Většina informantů si přála zůstat v anonymitě, proto v práci neuvádím jejich pravá jména, pouze fiktivní. Informanti neposkytli žádné odpovědi, které by si nepřáli zveřejňovat.

2 Basketbal v USA a českých zemích

V této kapitole se zaměřuji na charakteristiku basketbalu v českých zemích a představuji v kapitole stručně i basketbal v USA. Kapitola seznamuje se vznikem basketbalu, jeho historií a se základními rozdíly v basketbalu v USA a v českých zemích.

2.1 Basketbal v USA

Lucien Legrand a Michel Rat tvrdí, že basketbal byl vymyšlený ve Spojených státech amerických profesorem tělesné výchovy Jamesem Naismithem v roce 1891 (Legrand, Rat 2002: 10). Autoři jsou toho názoru, že James Naismith „vymyslel basketbal jako hru, v níž neměla místo hrubost a která neměla být vůbec nudná jako hodiny gymnastiky. Ty měl právě tento sport nahradit.“ (Legrand, Rat 2002: 10). James Naismith byl mimo jiné požádán o vytvoření hry, která by se dala hrát v hale během zimního období (Tlustý, Krajcigr 2017: 55). Napadlo ho využít „dvou košů na broskve, z nichž každý pověsil deset stop vysoko na opačnou stranu tělocvičny. Hráčům pak dal fotbalový míč, který měli za pomoci přihrávek dopravit do určeného koše“ (Tlustý, Krajcigr 2017: 55). Jamesem Naismithem bylo ustanoveno pět základních pravidel, jak se měla tato nová hra hrát. První pravidlo stanovilo, že „míč je velký, kulatý a hraje se s ním rukama“. Druhé pravidlo znělo: „každý hráč se smí pohybovat kdekoli po hřišti.“. Třetí pravidlo zakazovalo držet míč v rukách a běhat s ním, čtvrté pravidlo prohlašovalo, že „družstva hrají prosti sobě, vzájemný fyzický kontakt je však zakázán.“ Podle pátého pravidla je „cíl umístěn horizontálně ve výšce, je malých rozměrů, čímž je upřednostňována obratnost před silou a výkony vyžadujícími sílu“ (Legrand, Rat 2002: 11). Legrand a Rat tvrdí, že basketbal se velice rychle šířil po celých Spojených státech amerických (nebo USA) a stával se populárnějším. Mnoho univerzit si basketbal dokonce zařadilo do svého studijního programu. Basketbal však nezůstal jen v USA a pronikl i do Evropy a na ostatní kontinenty. O novou hru se začalo později zajímat i mezinárodní olympijské hnutí. Basketbal se tak poprvé představil na olympijských hrách v roce 1904 v Saint-Louis v USA a v roce 1924 v Paříži. Aby se mohly týmy ze všech zemí vzájemně utkávat a všichni hráli „stejný“ basketbal, bylo potřeba sjednotit pravidla, a proto v září 1934 vznikla FIBA – Mezinárodní basketbalová federace. Ta dnes řídí basketbal po celém světě (Legrand, Rat 2002: 10-11). Oficiální stránky mezinárodní basketbalové organizace FIBA (Fiba.basketbal 2022) ale uvádějí, že FIBA byla založena již roku 1932. Tato organizace sdružuje celkem 212 národních basketbalových federací z celého světa. Pořádá a dohlíží na mezinárodní soutěže, které zahrnují mistrovství světa v basketbalu FIBA, olympijský turnaj v

basketbalu a basketbal 3x3¹. Stanovuje také oficiální pravidla basketbalu i předpisy, kterými se řídí vztahy mezi různými členy basketbalové komunity. FIBA má pět regionálních kanceláří sídlících v Africe, USA, Asii, Evropě a Oceánii. Nadace FIBA, založená v roce 2008, se stará o sociální, humanitární a vzdělávací aktivity FIBA (Fiba.basketbal 2022). Informant Antonín, který strávil čtyři roky v USA, říká, že většina domů v USA má na zahradě basketbalový koš (Antonín 24 let, Přelouč). Basketbal se stává součástí života. Legrand s Ratem tvrdí něco podobného: „*žáci při hodinách tělesné výchovy žádají více basketbalu a basketbalové koše vyrůstají jako houby po dešti*“ (Legrand, Rat 2002: 13). Dále Legrand a Rat pokračují, že „*všechno podporují televizní stanice a speciální zábavní podniky, které vytvářejí ze sportu divadlo. Sportovní průmysl má o toto dění značný zájem a podněcuje chuť hrát basketbal především u dětí a dospívajících*“ (Legrand, Rat 2002: 13). Legrand a Rat tvrdí, že v USA je basketbal součástí především škol a univerzit. Na všech školských a univerzitních úrovních jsou soutěže uspořádány pod záštitou NFSHSA (National Federation Sport High School Amateur), který tvoří 18 000 středoškolských týmů, a pod NCAA (National College Amateur Association), jež řídí soutěže tisícovky univerzit. Finálová část soutěží NCAA se nazývá Final Four, v němž/v níž startují nejlepší univerzitní týmy. „*Univerzita je místem, kde si na tvrdý život zvykají nejlepší hráči (18 až 22 let), zdokonalují se tu a vyrůstají v příští hvězdy profesionálního basketbalu. Na rozdíl od univerzitního basketbalu je basketbal profesionální sportem hvězd obhospodařovaný obrovitým obchodním podnikem – NBA (národní basketbalová asociace)*“ (Legrand, Rat 2002: 137). Ženská NBA se nazývá WNBA (Women national basketball association). Podle oficiálních webových stránek Ncaa.org. se NCAA věnuje blahobytu a celoživotním úspěchům vysokoškolských sportovců. Školy NCAA každoročně udělují na atletických stipendiích téměř 3,5 miliardy dolarů a poskytují obrovskou podporu na pomoc studentům-sportovcům, kteří odmaturojí tempem vyšším než jejich všeobecní studentští vrstevníci. Více než 500 000 vysokoškolských sportovců ve všech třech divizích soutěží o zhruba 1 100 členských škol ve všech 50 státech, v Kolumbii, Portoriku a dokonce i v Kanadě. Bez ohledu na to, kde startují, usilují studenti-sportovci o ukončení každé sezony na jednom z 90 šampionátů NCAA ve 24 sportech²

---

¹ 3x3 nebo také tři na tři je basketbal, který se hraje pouze na jedné půlce hřiště. Na tomto hřišti je celkem šest hráčů – tři proti třem. Pravidla 3x3 vycházejí z pravidel klasického basketbalu, ale od klasického basketbalu se některá liší. Rozdíly basketbalu a basketbalu 3x3 jsou dobře shrnuty na oficiálních stránkách mezinárodní organizace FIBA, dostupný na: <https://fiba3x3.com/en/rules.html>.

² The National Collegiate Athletic Association is a member-led organization dedicated to the well-being and lifelong success of college athletes. NCAA schools award nearly \$3.5 billion in athletic scholarships every year and provide vast support to help student-athletes graduate at a rate higher than their general student peers.

(Ncaa.org 2021). Antonín má zkušenosti dva roky s NCAA v Jacksonville a dva roky s NJCAA (National Junior College Athletic Association) v Nebrasce:

„Když jsem byl v Nebrasce, trenér zde kladl důraz na tři slova (tři hodnoty) - rodina, škola a kultura. Tréninky se přizpůsobovaly škole, ne škola tréninkům. Tady v Česku, v Pardubicích, kde jsem hrál, tak ten systém byl nastaven jinak. Trenéři rádi vyhověli hráčům jít do školy místo na trénink, nebyl to problém, ale když zamešká hráč více tréninků v profesionálním sportu, tak se to může negativně odrazit na jeho výkonu v porovnání s těmi, co chodí na tréninky pravidelně. Hráč si tak musí tréninky nějakým způsobem vynahradiť, aby zůstal výkonnostně na té stejné úrovni. V Americe má většina basketbalistů sen hrát profesionálně, tedy dostat se do NBA (Národní basketbalová asociace) ale málokdo se dostane i do Evropy. Basket se nemůže hrát celý život, a proto je potřeba vzdělání. V Americe basket bez školy nejde. Neprofesionální basketbal se zde hraje na vyšších úrovních pouze na školách. Nejvyšší úroveň, na které lze mládežnický basketbal hrát, je 1. divize v NCAA, což je asi nejčastější cesta, jak se dostat k profesionálnímu basketbalu. Dostat se do 1. divize je sám o sobě úspěch. Většinou se sem dostanou jen ti nejlepší hráči ze středních škol. NCAA má pravidla, kterými se každý hráč musí řídit, aby mohl hrát. Jedním z nejdůležitějších pravidel je určitý průměr známek, kterého musí hráči dosáhnout, aby mohli nastoupit v zápasech. Průměr není příliš vysoký. Dalším pravidlem je také to, že nesmí zameškávat školu kvůli tréninkům. Takovéto pravidla umožňují hráčům vykonávat školu a sport zároveň (Antonín 24 let, Přelouč). Antonín dále mluví o hodnotách, které se vyznávali na školách a v týmech, kde působil.

Můžeme zde vidět vztah školy a sportu v ČR a v USA. V Česku je to částečně překážkou jedno druhému, kdežto v USA je sport součástí škol a vzájemně se propojují.

„Trenér v Americe v Nebrasce měl proslov, individuálně s hráči, nejdůležitější nebyl ten basketbal, ale nejdůležitější bylo, abychom vyrostli v dospělé muže. Co se týče kultury, byla to hodnota, která se neměnila ze dne na den. Bylo to dané a stálé a cílem bylo šířit tuto hodnotu mezi ostatní. Snaha pomáhat lidem, co potřebovali, snaha být v kontaktu s celou komunitou, to bylo důležité, a k tomu nás v Nebrasce vedli. Pro trenéra bylo důležité i náboženství. Byl věřící a tam to bylo silnější než u nás v ČR. Četl bibli a vyznával křesťanské hodnoty, o

---

More than 500,000 college athletes across all three divisions compete for about 1,100 member schools in all 50 states, the District of Columbia, Puerto Rico and even Canada. Regardless of where they start, student-athletes strive to end each season at one of the NCAA's 90 championships in 24 sports.

kterých mluvil, a snažil se je předávat nám hráčům, ale nevedlo mu, že někdo nebyl věřící“ (Antonín 24 let, Přelouč). Antonín dále pokračuje o jeho působení dva roky v Jacksonville.

„V Jacksonville vyznávali podobné hodnoty jako v Nebrasce, tedy školy. Rozdíl byl ale v tom, jak člověk tyto hodnoty praktikoval. Pohled na školu v Jacksonville byl jiný. Pravidlo bylo, že se nesmí zameškovávat škola, ale v Jacksonville nebylo důležité mít dobré známky. Pokud byly známky na průměr, tak ten člověk mohl hrát. Bylo důležité, aby hráči nedělali problémy i mimo školu, aby mohli hrát. Problémy byly časté. Mnoho hráčů pilo alkohol nebo kouřilo trávu. Trenéři to často přehlíželi, protože to pro ně tak bylo jednodušší. V tu dobu, když jsem tam byl, tak tu byl problém i se znásilněním. V trenérovém bývalém klubu, bývalé škole, kde trénoval, bylo několik hráčů, asi tři, obviněno ze znásilnění a fyzického napadení. Oni a trenér se to snažili skrýt. Trenér rezignoval (cca rok 2016) z týmu a obvinění hráči byli vyloučeni. Trenér si ale jednoho hráče vzal s sebou a asi zhruba za rok byli přijati právě na školu v Jacksonville. Nedlouho po přijetí byla o nich zmínka, že hráč byl suspendován za sexuální napadení a Jacksonville to zametl pod kobereček. I přesto, že to trenér věděl, stejně toho hráče přivedl zpět na další školu (M. 24 let, Přelouč).³

Scholarbook.net o studiu v USA tvrdí: *„Studium v Americe (USA) velmi drahé a bez stipendia nebo odpovídajících rezerv je těžce dosažitelné. V Americe je běžné, že rodiče vytvoří po narození dítěte spořicí účet a tam mu ukládají našetřené peníze, které jsou později použité na studium“ (Scholarbook.net 2022). Dále pokračuje, že jako sportovec je možné své studium snadno financovat sám, a to díky stipendiu, na které dosáhne díky svým sportovním úspěchům. Obdržet může plné nebo částečné stipendium, což znamená, že buď nemusí sportovec platit nic za své studium (plné stipendium), nebo přispět velmi malou částku, obvykle mezi 200 a 600 € měsíčně (částečné stipendium) (scholarbook.net 2022). Náklady na studium zahrnují školné, náklady na život, zdravotní pojištění, učebnice a semestrální poplatky. Podle Scholarbook.net, který zařizuje stipendia pro studium v USA, je téměř nemožné zaplatit vysoké náklady na školné bez stipendia, proto scholarbook.net nabízí sportovní stipendium, které je jen jedním z mnoha způsobů, jak je možné dosáhnout na titul v USA (Scholarbook.net 2022). „Se sportovním stipendiem budou hrazeny buď všechny*

---

³ O tomto incidentu psali v univerzitních novinách v roce 2019 i Jeremy Chisenhall, Drake Kizer a Matt Stahl, kteří potvrzují Antonínovu výpověď. Odkaz na tento incident zde: https://wkuherald.com/18719/sports/former-wku-coach-player-mentioned-in-alleged-sexual-assault-cover-up-lawsuit/?fbclid=IwAR3CpF8-nAFy-ITW_1StcvtEY0SDhGy_1jIzKD6bZXGDsgFdLW_MzplhA [23.05.2022; 12:28].

náklady, nebo aspoň část. Při pokrytí všech nákladů jde o plné stipendium, když jenom část, jedná se o částečné stipendium. Výše částečného stipendia se značně liší, ale obvykle se hradí 50 až 90 % nákladů. Dobří sportovci pak mohou mimo plné stipendium získat ještě kapesné, a to až 6000 dolarů ročně“. Scholarbook dále tvrdí, že dalším způsobem může být akademické stipendium, které jedinci získávají na základě svých akademických úspěchů. K získání akademického stipendia je požadován průměr známky 2,5. Další stipendium, které je možné pobírat, je tzv. mezinárodní stipendium. Znamená to, že jedinec dostane stipendium, jen proto, že není z USA, protože „*čím více studentů z různých zemí studuje na univerzitě, tím lepší je hodnocení této univerzity. Z tohoto důvodu chce mít mnoho univerzit co nejvíce zahraničních studentů a nabídnout jim mezinárodní stipendium“* (Scholarbook.net 2022). Nakonec Scholarbook.net zmiňuje i tzv. „need-based“ pomoc, která se vyplácí studentům a jejich rodičům, kteří jsou ve finanční krizi. Jedná se o grant od univerzity, který se nemusí splácet (Scholarbook.net 2022). Hrát basketbal na univerzitě je snem spousta hráčů z celé planety, protože univerzita je nejsnazší cestou, jak se dostat do NBA. „*Čeští sportovci, kteří absolvovali univerzitu v USA, předně vyzdvihují vynikající skloubení sportu a školy, stejně jako kvalitu obou těchto aktivit. Americký systém vzdělávání je na vysoké úrovni, přičemž se hodně zaměřuje na praktické věci“* (cci.cz 2022).

2.2 Basketbal v českých zemích

První zápas se u nás v českých zemích podle Legranda a Rata hrál v roce 1897 ve Vysokém Mýtě, kde „*agilní učitel Jaroslav Karásek vedl své žáky ke hře, přicházející ze zámoří“* (Legrand a Rat 2002: 127). Dále Legrand a Rat tvrdí, že v tomto roce také vyšla první pravidla basketbalu v češtině. V roce 1898 je v časopise Sokol vydal Josef Klenka. První mistrovství na našem území se uskutečnila v sezóně 1929-30. V tuto dobu u nás působily v kategorii mužů týmy UNCAS, Sokol Brno Královo pole aj. (Legrand a Rat 2002: 127) „*Mužstvo UNCAS Praha bylo jedním z týmů pražské organizace YMCA (Young Men's Christian Association - Křesťanské sdružení mladých mužů)“* (Tlustý 2012: 332). YMCA je „*nesektářské, nepolitické křesťanské laické hnutí, které si klade za cíl rozvíjet vysoké standardy křesťanského charakteru prostřednictvím skupinových aktivit a výchovy k občanství“*⁴ (Britannica.com 2020). Podle encyklopedie Britannica vznikla YMCA v Londýně v roce 1844, za pomoci několika mladých mužů v čele s Georgem Williamsem, kteří založili klub pro zlepšení kondice mladých mužů. Postupně se pak šířila po celém světě,

---

⁴ nonsectarian, nonpolitical Christian lay movement that aims to develop high standards of Christian character through group activities and citizenship training (Britannica.com 2020).

příčemž největšího rozvoje dosáhla v roce 1851 v Severní Americe. Programy YMCA zahrnují mnoho aktivit, jako například sport a tělesnou výchovu, kempování, poradenství, formální a neformální vzdělávání, veřejné záležitosti a aktivity spojené s občanstvím. Mimo jiné YMCA sponzoruje hotely, rezidenční haly a kavárny. V USA provozuje několik institucí udělujících tituly a také mnoho dalších škol na všech úrovních, včetně nočních kurzů pro dospělé. Na počátku 21. století má YMCA více než 45 milionů členů v přibližně 125 zemích a teritoriích. (Britannica.com 2020). Tým UNCAS Praha je považován za jeden z nejlepších týmu Československa. „*Hráči UNCAS Praha se stali dvakrát mistry Československa. Díky řadě mezinárodních utkání a anglosaskému původu organizace YMCA získával tento tým velké množství herních zkušeností. Svoji pozici na československém vrcholu však začal tento tým ztrácet s blížící se 2. světovou válkou, kdy, již organizace YMCA omezovala svoji činnost. V roce 1943 byla tato organizace rozpuštěna a s ní se samozřejmě vytratila i její veškerá sportovní družstva. Na své úspěchy z meziválečného období již tento tým po skončení 2. světové války a po svém obnovení nikdy nedokázal navázat*“ (Tlustý 2012: 332).

„*Organizace YMCA se dostala do českých zemí s vracejícími se československými legionáři, kteří se s jejími pracovníky seznámili během 1. světové války*“ (Bureš, Plichta 1931: 383 in Tlustý 2012: 333). Tlustý dále pokračuje, že „*k založení samostatného Československého basketbalového svazu došlo v roce 1924 a jeho prvním předsedou byl zvolen František M. Marek. Tato organizace sdružovala kolem 100 hráčů asi v 10 klubech. Počet aktivních hráčů a klubů však v této době příliš nevzrůstal*“ (Tlustý 2012: 333). Největší rozvoj basketbalu v Československu byl podle Tlustého v roce 1928, kdy v Praze došlo k výstavbě budovy organizace YMCA (Palác YMCA) s vlastní tělocvičnou pro košíkovou (Tlustý 2012: 333). „*Americká Církev Ježíše Krista Svatých posledních dnů (nebo také Mormoni) se v roce 1929 rozhodla otevřít misii v Československu. Tímto úkolem pověřila Artura Gaetha, syna české matky. Ten navázal kontakt s YMCA a ubytoval se v Praze Na Poříčí. Členy YMCA začal učit nejen anglicky, ale také sportům, mezi které patřily např. baseball a basketbal. Nebyl však zdaleka jediným mormonem, který v Praze v této době působil*“ (Tlustý, Krajcigr 2017: 59). Tlustý a Krajcigr tvrdí, že Mormoni se stali velkým přínosem pro československý basketbal. Například dnes basketbalový prvek „dvojtakt“⁵, byl nazývaný jako mormon a do Československa se dostal právě kvůli mormonským misionářům z Utahu, kteří mormon (dvojtakt) ukázali v Praze československým hráčům (Tlustý, Krajcigr

---

⁵ Jedná se o basketbalový prvek, kdy je hráči (většinou při zakončení do koše) povoleno udělat více jak jeden krok bez driblinku, ale nesmí udělat více jak dva, jinak se hráč dopustil kroků.

2017: 59). „*I přes prohry sdružení YMCA s americkými misionáři byly tyto zápasy velice prospěšné nejen pro pražské basketbalisty, ale pro celý československý basketbal. Poté, co začala YMCA v zápasech s dalšími týmy používat dvojtakt, se tento herní prvek rychle šířil po celém Československu*“ (Tlustý, Krajcigr 2017: 60). Popularita basketbalu začala vzrůstat, a podle Tlustého a Krajcigra tuto hru v roce 1930 již hrálo 749 sportovcův 58 sokolských jednotách, z čehož bylo 418 mužů a 331 dorostenců. Ve stejném roce došlo také skrze YMCA k registraci 526 basketbalistů. Basketbal se začal provozovat i na vysokých školách, kde bylo registrováno 30 žen a 70 mužů (Tlustý, Krajcigr 2017: 60-61).

Legrand a Rat ohledně ženského basketbalu tvrdí, že první ženská soutěž se hrála v sezóně 1932-33. První místo obsadil tým VBVS (Volejbalový a basketbalový vysokoškolský sport) Praha, ale těsně za nimi byly vždy týmy UNCAS a Strakova akademie Praha. První mezistátní premiéry se dočkaly ženy, které v tomto předstihly muže. V roce 1932 se zúčastnily turnaje ve francouzském Štrasburku. Muži tehdejšího Československa měli své první mezistátní utkání hned rok poté, tedy v roce 1933. Ze světových šampionátu se s medailemi vracely jen ženy (Legrand, Rat 2002: 127-128).

Pěti hráčům z českých zemích se podařilo dostat do nejprestižnější basketbalové soutěže – NBA. Jako první se do NBA dostal Jiří Zídek, poté ho následoval Jiří Welsch (v letech 2011-14) a Jan Veselý. V současnosti (2022) v NBA působí Tomáš Satoránský a nově příchozí Vít Krejčí (Olympijskytym.cz 2021). U žen se jako první do WNBA (ženská NBA) dostala Eva Horáková. Jan Veselý o NBA hovoří: „*NBA nebyla zrovna šťastná etapa mého života. Abych byl upřímný, během těch tří let jsem basketbal neměl rád.*“ (Veselý in olympijskytym.cz 2021). Jan Veselý byl „*v roce 2011 draftován do NBA jako celkově šestý, týmem Washington Wizards a okamžitě podepsal smlouvu na tři sezony. Jenže u klubového vedení nenaplnil velká očekávání, a tak byl ve třetí sezóně vyměněn do Denveru Nuggets za zkušeného rozehrávače Andrého Millera. V létě 2014 opustil NBA*“ (Olympijskytym.cz 2021).

Basketbal bylo možné hrát tedy na školách, ale pokud jste ho chtěli hrát závodně, či na vyšších úrovních, museli jste spadat pod nějaký klub. Bylo potřeba se věnovat ale i studiu, což mohlo dělat některým hráčům velký problém, obzvláště těm, co chtějí hrát basketbal profesionálně. Profesionálně zde myslím, že hráči za hraní basketbalu dostávají zapláceno. „*Basketbal je dlouhodobě primárně univerzitním sportem, jako takový k nám i přišel. Hraje ho hodně vysokoškoláků, takže úroveň vzdělání je tam daleko vyšší než v ostatních sportech*“ (Ježdík 2012 in Jelínková, Jurman 2012). Skloubit profesionální basketbal se studiem je často problém. Informantka Pavlína je podobného názoru: „*Když jsem přešla do Hradce, do SVS-M*

(Středisko vrcholového sportu mládeže), cca v 70. letech 20. století, tak nás hodnotili, jak chodíme na tréninky, jak se na nich snažíme a občas se podívali i na studijní výsledky. Hodnotili nás ale i finančně. To bylo v každém SVS-M. Já jsem z holek dostávala nejvíc peněz. My jsme měly tréninky i ráno před školou a přiznám se, že se mi pak do školy vůbec nechtělo. Chodila jsem tam, ale bylo to pro mě hrozně náročné. V této době se to u nás v českých zemích dá považovat za profesionální basketbal, ale oproti dnešku, my jsme museli k tomu ještě chodit do práce. Dneska máte práci ten basketbal, a tudíž do práce chodit nemusíte“ (Pavčina 50 let, Přelouč). Problém skloubit studium a profesionální basketbal v dnešní době měl i Antonínův spoluhráč Leoš. „*Můj spoluhráč Leoš nestíhal tréninky. Z tréninků se omlouval, což nebyl problém, ale po několika letech, co dával přednost škole, jeho výkonnost stagnovala a šla dolů, na rozdíl ale od školy, v níž postupoval dopředu. Z tohoto důvodu pravděpodobně s basketem skončil a škole se začal věnovat na plno. Není to u všech hráčů. Někteří hráči dokážou skloubit školu a profesionální sport“* (Antonín 24 let, Přelouč).

Některé školy v České republice umožňují lépe skloubit sport se vzděláním. Jedná se například o sportovní gymnázia. Tato gymnázia úzce spolupracují se sportovními kluby. V 17 krajích České republiky nalezneme alespoň jedno sportovní gymnázium. Já jsem absolventem sportovního gymnázia v Pardubicích. Sportovní gymnázium jsem studovala v letech 2012-2016. Mým sportem byl basketbal. Sportovní gymnázium spolupracuje s ženským basketbalovým klubem BK Studánka Pardubice a s mužským basketbalovým klubem BK Pardubice a BK JIP Pardubice. Studenti jsou vždy rozděleni do tříd na „A“ a „B“ podle jednotlivých sportů. V době mého studia na škole, byly ve třídě „A“ sporty – basketbal, tenis, šachy, plavání, a atletika. Ve třídě „B“, ve které jsem byla i já, byly sporty – basketbal, veslování, kanoistika, fotbal, volejbal, hokej, hokejbal, házená. Některé sporty se zde rozdělovali ještě na základě pohlaví. Například ve třídě „A“ byli „basketáři“ a ve třídě „B“ „basketáčky“. Můj bratr, který studoval na sportovním gymnáziu ve stejnou dobu, byl tak ve třídě „A“, zatímco já ve třídě „B“. Tréninky na sportovním gymnáziu probíhaly dvoufázově. Jeden trénink probíhal pod spolupracujícím klubem sportovního gymnázia pod vedením profesionálních trenérů a druhý trénink v klubech, jež byli studenti členy. Třídy „A“ měly tréninky dopoledne po třech vyučovacích hodinách, zatímco třídy „B“ měly tréninky ráno před školou a až poté vyučování. Když se jedna třída učila, druhá trénovala. Každý jedinec pak po skončení vyučování (cca ve 13:30) trénoval ještě ve svém klubu. Já jsem například trénovala ráno pod BK Studánka Pardubice, a po škole jsem odjížděla na trénink do Hradce Králové. Sportovní gymnázium podle webových stránek zajišťuje individuální přístup pro

vrcholové sportovce – ve studiu i tréninku (termínovaná zkoušení...), týmovou atmosféru, kde se studenti znají napříč ročníky – navzájem se podporují. Jsou vychováni k fair-play, podpoře cílevědomosti a pracovitosti. Je vytvářen smysluplný program trávení času se stejně založenými vrstevníky. Sport slouží také jako prevence sociopatologických jevů. Mimo jiné se pak sportovní absence nezapočítávají do celkové absence, tudíž nehrozí komisionální zkoušení (Sgpce.cz 2022). Kromě tréninků je do vyučovacích hodin zařazena i tělesná výchova (TV). Tělesnou výchovu má celá třída společnou. Dívky i chlapani dohromady. Jeden týden je vždy zaměřena na míčové hry a druhý týden na gymnastiku. Příjímání řízení na sportovní gymnázium obsahuje zkoušku z matematiky, českého jazyka a talentovou zkoušku. Studium na sportovním gymnázium je zakončeno maturitní zkouškou. Lidé se mě ptali ohledně studia na sportovním gymnázium „to maturujete ze stojky?“. Vždy jsem odpověděla, že ne, že se maturuje z klasických předmětů vyučovaných na gymnáziích, protože se jedná o klasické gymnázium, s tím rozdílem, že u sportovního gymnázia do toho máte ještě sport. Jedná se tedy o gymnázium se zaměřením na sportovní přípravu. Myslím si, že sportovní gymnázium je dobrá volba pro ty, co chtějí studovat a sportovat zároveň. „V České republice se dlouho zdálo, že si většina sportovců musí vybrat – buď sport, anebo studium. V současné době se už ovšem tato situace začíná pomalu, ale jistě měnit“ (Cci.cz 2022). Cci.cz je toho názoru, že se česká situace na českých školách zlepšuje a v některých sportech (lední hokej) začíná fungovat „USA“ model. Hraje se zde ne příliš dlouho Evropská univerzitní hokejová liga (EUHL), a to i za účasti českých škol (Cci.cz 2022). „USA“ model se dostává taky do pravidel basketbalu, například podle Štumbauera, Malečka a Šimberové se od roku 2010 změnila rozměry hřiště, aby se pravidla sjednotila nebo přiblížila Národní Basketbalové Asociace (NBA) (Štumbauer, Maleček, Šimberová 2013).

3 Vybrané basketbalové kluby

V této kapitole se věnuji čtyřem ženským basketbalovým klubům. Těmito kluby jsou BK Přelouč, Sokol Hradec Králové, BK Studánka Pardubice a BK Litomyšl. Popisují zde jednotlivé týmy od počátku svého působení v nich. Používám zde především autobiografickou a biografickou metodu. Stručně představuji jednotlivé kluby, včetně časových údajů od kdy, do kdy jsem v nich působila.

3.1 Já a BK Přelouč

BK Přelouč je basketbalový klub, kde jsem započala svou basketbalovou kariéru. Basketbal jsem začínala hrát ještě ve smíšeném družstvu, cca v sezoně 2007-2008. V tomto družstvu jsme byly pouze tři dívky. Později vznikl samostatný dívčí tým – oddíl mladších minižaček. V týmu, který se utvořil, se už většina lidí znala předtím, protože spolu navzájem chodili do školy. Děvčata, která byla součástí tohoto nově utvořeného týmu, se k basketu dostala díky náboru, který zorganizoval trenér a zároveň učitel na gymnáziu v Přelouči. Chodil po všech školách a vyvěšoval informace o náboru. Za BK Přelouč jsem hrála, a stále hraji, po celou dobu své basketbalové kariéry, přičemž jediná pauza byla v sezóně 2015-2016, kdy jsem BK Přelouč vystřídala za tým Studánka Pardubice, a v sezóně 2016-2017, kdy jsem z důvodu přetržení předního křížového vazů a prasklého menisku nemohla delší dobu basket hrát. Na hřiště jsem se ale vrátila hned rok poté, tedy v sezóně 2017-2018, a oblékla znovu dres BK Přelouče a Pardubic. Dres BK Přelouč oblékám až do současnosti.

Historie BK Přelouč se táhne podle Buluška už od roku 1949 (Bulušek 2016: 11). Oddíl byl založen při místní TJ Sokol zásluhou velkých nadšenců pro tuto hru J. Buluška, M. Brebery, V. Jarolíma, L. Velety, M. Štrumla a J. Maršálka. Oddíly se nejnanejše zakládaly právě při tělocvičných jednotách či závodech, které vlastnily tělocvičny nebo haly (Bulušek 2016: 11). V této době měla Přelouč již svůj Sokol i se sokolovnou. „*Návrh na založení oddílu košíkové při jednotě pod hlavičkou Sokol Přelouč byl výborem jednoty přijat s podmínkou, že nebudou požadovány žádné finanční prostředky, ani písemné předložení požadavků na cvičení v sále*“ (Bulušek 2016: 11). Z kroniky BK Přelouč se můžeme dočíst, že první přátelské utkání mužů bylo sehráno po několikátýdenním tréninku dne 17. března 1946 s týmem RG Pardubice s výsledkem 21:21. V té době již fungovalo i družstvo dorostenců, a o rok později vznikla i družstva dorostenek a žáků (ARCHIV KLUBU BK PŘELOUČ, KRONIKA in Bulušek 2016: 12). Od tohoto roku 1946 vystřídal klub několik

názvu. V archívu se můžeme dočíst, že v 50. letech 20. století se na začátku sezóny změnil název oddílu na Sokol Tesla Přelouč, v jejím průběhu pak byl název Sokol vypuštěn a klub se jmenoval pouze Tesla Přelouč. Od roku 1953 až do roku 1957 se klub jmenoval Spartak Přelouč, v 1957 – 1973 Slovan Přelouč, 1973 – 1991 TJ Tesla Přelouč, 1991 – 2009 opět Sokol Přelouč a od roku 2009 jako BK Přelouč, který trvá až do současnosti (ARCHIV KLUBU BK PŘELOUČ in Bulušek 2016: 13-35). I když v počátku vzniku klubu byl pouze mužský oddíl, nemůžeme říci, že košíková byla v Přelouči pouze mužskou záležitostí. Ženský basketbal byl v Přelouči podporován stejně jako mužský basketbal. Kronika uvádí, že v 50. letech zde byla přítomna chlapecká i dívčí dorostenecká družstva, družstvo žen a družstvo mužů. V 60. letech (1967) se z velkého náboru chlapců začalo utvářet družstvo žáků. V 70. letech v sezóně 1971-1972 hrála v soutěžích družstva mužů, mladších dorostenců a mladších dorostenek. Ženy bohužel v této sezóně nehrály z důvodu malého počtu hráček, a nebyly tak do přeboru přihlášeny. Do soutěže se znovu přihlášily až v sezóně 1973-1974. V archívu jsou v těchto 70. letech zmíněná i družstva minižáků a minižaček. O 80. letech archiv uvádí, že v sezóně 1980-1981 dosáhlo družstvo žákyň velkého úspěchu. (ARCHIV KLUBU BK PŘELOUČ, KRONIKA in Bulušek 2016: 12-21). Žákyně v tuto dobu vedl Luboš Bulušek a můj děda Jaroslav Jindřišek. V tomto družstvu hrála i moje mamka. V první dekádě 21. století pak cca v letech 2007-2008 nastupuji já do družstva nejmladších minižáků. Jak uvádí M. Bulušek, v této době hráli nejmladší minižáci dvě soutěže – Smíšený oblastní přebor mladších minižáků, ve kterém obsadili v konkurenci o rok starších chlapců solidní osmé místo, a Smíšený oblastní přebor nejmladších minižáků (Bulušek 2016: 29). V tomto družstvu jsme byly tři dívky a já jsem zde hrála i se svým stejně starým sourozencem. O rok později, tedy v sezóně 2008-2009 vzniká nový oddíl mladších minižaček (Bulušek 2016: 29). My, dívky, jsme mohly hrát už v samostatném dívčím oddílu. V těchto letech se také mění název klubu na BK Přelouč, který tvá až do současnosti. Od začátku založení klubu se každých deset let pořádá výročí, při kterém se sjíždí všichni přátelé přeloučského basketbalu.

Mnoho zakládajících členů byli zároveň i hráči, kteří pak do světa basketbalu a do tohoto klubu zasvětili i své děti. Přes tento klub přešlo mnoho členů mé rodiny. K basketu mě tedy přivedli rodiče, kteří basket hráli také.

Většina děvčat z mého ročníku neměla rodiče, kteří by někdy dříve hráli basketbal. Mně osobně tak nějak tato basketbalová dráha byla předurčena už od malička. Byla jsem jedna z těch, co měla rodiče a sourozence basketbalisty. Jak říká Aleš Sekot „*Sport je sociálně konstruovaný fenomén, je aktivitou vznikající a vyvíjející se ve vzájemném soužití*

lidí. Byl tedy historicky vzato utvářen v rámci kulturně podmíněných sociálních vztahů“ (Sekot 2008: 14). Některé dívky se rozhodly na basket zapsat, protože se tam zapsaly jejich kamarádky a chtěly to zkusit společně. Na prvních trénincích bylo přítomno mnoho děvčat, některá se však pro basket nakonec nerozhodla, protože je to nebavilo. Tréninky byly většinou 3x týdně po škole v odpoledních hodinách. Byly zaměřeny zpočátku na rozvíjení basketbalových dovedností a schopností, jako například driblink, přihrávky, techniky s míčem a vše se snažilo být prováděno zábavnou formou. Bylo důležité, aby byly tréninky zábavné a holky tak u sportu mohly zůstat.

V pubertě mnoho děvčat skončilo, ale zase naopak nová děvčata přišla. I když se v týmu vystříдалo mnoho holek, byly jsme takový tým, který neměl moc rád nové tváře. *„Vzpomínám si, jak k nám na tréninky měla chodit jedna žena z oddílu žen, která tam byla nová. Dali ji k nám, protože ji to v ženách moc nešlo a u nás jí to také moc nešlo. Pamatuju si, jak pár holek (většinou to byly ty samé dívky) na ni mělo nějaké narážky a moc ji nechtěly přijmout. Byla na pár trénincích, ale pak už se na nich nikdy neobjevila a ani v ženách“* (Tamara 24 let, Přelouč).

Později k nám do týmu přišly dvě starší holky, které chtěly hrát basket. Byly o rok starší, ale většina je znala ze školy. Kvůli tomu, že nebyla žádná dívčí kategorie, kam by mohly spadat tyto dvě dívky, byly přiřazeny do našeho týmu. Nejprve chodily jen na tréninky, ale zkušenosti s basketem měly už ze školy, takže nějaké základy uměly. Když přišel čas na zápasy, potřebovali jsme vyřešit problém, který by umožnil těmto dvěma hráčkám hrát. Nemohly hrát za naší kategorii ani za kategorii žen. Museli jsme je „omladit“. Při zápasech „hrály na nějakou z našich bývalých hráček“. Musela se jim vytvořit basketbalová licence s údaji těchto hráček. *„Vzpomínám si, jak jsme měli (i trenér) tendenci je oslovovat jejich pravými jmény, museli jsme jim proto vymyslet nějaké přezdívky, aby to při zápasech nebylo podezřelé“* (Tamara 24 let, Přelouč). Byli jsme si všichni vědomi toho, že je to nespravedlivé vůči ostatním týmům, ale mnoho amatérských týmů to takto dělá. Nešlo nám o to, abychom díky nim dosáhli nějakých lepších výsledků, šlo nám hlavně o to, aby mohla děvčata hrát, navíc veškeré statistiky nebyly připisované na jejich osoby, ale na osoby, pod kterými hrály.

Rodiče mě vždy vedli k basketu a podporovali mě v něm, troufám si říct, že mě podporovali nejvíc z celého týmu. Oproti ostatním holkám v týmu jsem měla později jiné vyhlídky. Nechtěla jsem hrát basket jen pro zábavu, chtěla jsem být nejlepší a hrát basket na vyšší úrovni. Byla jsem také jediná v týmu, která hrála za dva týmy. Tato příležitost hrát za další tým se mi naskytla asi tak rok po vzniku přeloučského dívčího týmu. Většina holek z

našeho týmu měla podporu od svých rodičů. Kupovali jim pomůcky na cvičení, platili příspěvky a chodili i na zápasy. Našli se však i takoví, kteří nebyli ani na jednom zápasu. „*Moji rodiče mě podporovali, byli rádi, že dělám nějaký sport. Kupovali mi veškeré pomůcky a chodili i na zápasy, ale nějak mě do toho nenutili. Říkali mi, jestli mě to baví, tak to je to hlavní. Neviděli to ale tak, jako by na tom měl stát celý můj život*“ (Nataša 23 let, Přelouč).

Jiná informantka a zároveň bývalá spoluhráčka říká „*basket jsem začala hrát docela pozdě, a to, že jsem začala hrát, bylo jen díky mé kamarádce. Spolu jsme chodily do stejné třídy a byly jsme nejlepší kamarádky, vlastně pořád jsme. Nebylo to, ale tak jako, že by mě zajímal basket. Chodila jsem tam spíš kvůli ní, docela mě přemlouvala a shodly jsme se, že by to společně mohla být zábava, ale basket mě sám o sobě moc nebral. Možná později mě trochu začal bavit, ale stejně jsem u basketu moc dlouho nevydržela. Rodičům to bylo docela jedno, jestli hraju basket nebo ne. Příspěvky mi platili a všechno, ale na zápasy moc nechodili, takže nemůžu říct, že by mě při tréninku nebo zápasu nějak víc podporovali*“ (Nela 23 let, Přelouč).

Informantka Pavlína., která basket začala hrát také v Přelouči, tvrdí: „*Hlavní důvod, proč jsem začala hrát basket, byl ten, že jsem byla hodně vysoká. V Přelouči zakládal trenér nové dívčí družstvo a trenér by byl on a můj tatka, který hrál taky basket. Takže bylo jasné, že se dám na basket. Byla jsem k tomu tak nějak předurčena. Tatka mi řekl, že bych to mohla zkusit, a přivedl mě na první trénink. Mně se to hned zalíbilo. Nikdy mě nikdo do toho nenutil, ani nemusel. Sama jsem si udělala řád. Můj tatka hrál i volejbal, takže možná, kdyby se v tu dobu zakládal volejbalový ženský tým, tak budu hrát asi volejbal. Ale jsem ráda, že to je nakonec basket*“ (Pavlína 54 let, Přelouč).

Pamatuji si, že moji rodiče chodili občas i na tréninky a po tréninku nebo zápasu jsem vždy dostávala lekce o tom, co by bylo potřeba zlepšit. Aleš Sekot říká že, „*participace dětí a mládeže na sportovních aktivitách je ovlivňována dostupností příležitostí, podporou rodinných příslušníků, kamarádů, názorových vůdců a životních vzorů, nejbližší komunitou a konečně i vnímavostí potencionálního dětského účastníka sportovních aktivit*“ (Sekot 2008: 22).

Tým se rozpadl ještě předtím, než jsme mohly přejít do kategorie žen, a to z důvodu nedostatku hráček. Spousta holek už nechtěla hrát basket. Bylo to také tím, že mnoho z nich přecházelo na jinou školu a basket pro ně nehrál nejdůležitější roli. Některé holky skončily, protože skončily jejich kamarádky v týmu. Jiné holky zase chtěly v basketu pokračovat, ale bylo jich příliš málo, aby mohl tým pokračovat. V článku J. L. M. Overdevesta zjišťujeme že, pokud děláme v dětství nějakou sportovní činnost, stává se to dobrým prediktorem účasti na

sportu a cvičení i v dospělosti (Perkins, Jacobs, Barber, Eccles 2004 in Overdevest 2014: 2). Přibližně ve věku 16 let sportovní účast dospívajících v některých rodinách klesá, zatímco v jiných rodinách přetrvává (Birchwood, Roberts, Pollock 2008 in Overdevest 2014: 2). Toto přetrvávání sportovní účasti naznačuje přetrvávající úroveň fyzické aktivity a snižuje pravděpodobnost nadváhy a obezity. Ne všichni adolescenti si však při sportovní účasti osvojili tak toužebné návyky (Overdevest 2014: 2). Birchwood a kol. (2008) se tak domnívají, že tento rozdíl je způsoben rodinnými charakteristikami, což naznačuje, že rozdíly v účasti na sportu v 16 letech lze částečně vysvětlit rozdílným rodinným socioekonomickým postavením, kdy se sportování častěji účastní dospívající s vyšším socioekonomickým postavením. Úroveň vzdělání se jeví jako ještě silnější prediktor další účasti ve sportu. Birchwood a kol. (2008) tak dochází k závěru, že pokračování ve sportu ovlivňují sociální faktory v rodině (Birchwood, Roberts, Pollock 2008 in Overdevest 2014: 2).⁶

Všechny holky z Přelouče vnímaly basket spíš jen jako zábavu či místo, kde mohou trávit čas se svými kamarádkami spoluhráčkami. Všechny jsme se chtěly ale vždy umístit na nejlepší místo. Děvčata, která chtěla pokračovat v basketu, přešla do kategorie žen. Ženský tým byl tedy doplněn o mladší hráčky. Byli zde noví lidé a nový trenér, ale velice rychle jsme do týmu zapadly. Nikdo z tohoto původního přeloučského dívčího týmu, fungujícího od roku 2008, dnes basket už nehraje, kromě mě.

Aleš Sekot hovoří ve své knize o širokém spektru motivů ve vztahu ke sportu. Těmito motivy jsou potřeby pohybu, zdravotní prevence a individuální seberealizace (Sekot 2015: 68). Minaříková doplňuje, že *„uvažujeme-li o směřování k trvalejším změnám v dynamice životního stylu, tedy motivaci charakteristické spíše pro dospělé jedince, můžeme hovořit o významné zdravotní funkci sportu. Pro mládež je typičtější spíše motiv přirozené potřeby pohybu a zlepšování vlastní tělesné výkonnosti. V případě vrcholového výkonnostního sportu pak výrazněji běží o motiv vyhraňující se či vyhraněné individuální seberealizace“* (Minaříková 1998: 96-100 in Sekot 2015: 68).

---

⁶ As childhood sport participation is a good predictor of participation in sport and exercise in adulthood (Perkins, Jacobs, Barber & Eccles, 2004). At approximately 16 years of age, sport participation of adolescents in some families drops, whilst in other families it persists (Birchwood, Roberts & Pollock, 2008). This persistence of sport participation hints at a persistent PA level, decreasing the odds of overweight and obesity. Not all adolescents, however, have acquired such persistent habits in sport participation. Birchwood et al. (2008) believe this discrepancy is due to family characteristics, indicating that the differences in sport participation at age 16 can be explained partially by different family socio-economic statuses (SES), adolescents with a higher SES being more likely to participate in sports. Educational level appears to be an even stronger predictor of continued sport participation. Birchwood et al. (2008) thus conclude that social factors in the family influence the continuation in sports.

Ženský přeloučský tým hraje pouze VČL žen (východočeskou ligu žen), i když několikrát mohl tým žen postoupit do vyšší ligy. Ženy se shodly, že vyšší soutěž hrát nechtějí. Mnoho z nich má mateřské povinnosti nebo mají zaměstnání ve vzdálenější lokaci, mladší hráčky mají zase mnoho školních povinností. *„Nechtěly jsme a ani nechceme hrát vyšší soutěž, neměly bychom na to moc čas, máme práci a děti a mnoho dalších věcí, které jsou na prvním místě. Basket hrají, protože mě to baví. Vždy se těším, až se zase uvidíme a popovídáme si a společně si zahrajeme. Je to vždy taková příjemná atmosféra. Když si potřebuji na chvíli odpočinout, třeba od dětí, tak se těším na trénink, na kterém se odreaguji“* (Monika 46 let, Přelouč). Přeloučský basketbalový tým žen vnímá tedy basket spíše rekreačně. Basketbal je tedy pro ně zájmový rekreační sport. *„Volnočasový či zájmový rekreační sport je svojí povahou subsystemem moderního sportu, který zahrnuje všechny druhy sportovních aktivit, které nejsou odvozovány ambicí vítězství, rekordů a materiálních odměn. Úspěch na regionální či lokální úrovni je pak nejvyšší aspirační úroveň zájmového sportu“* (Sekot 2008: 31).

3.2 Já a Sokol Hradec Králové

Sokol Hradec Králové je dle mého názoru tým, který mě v basketu vychoval a naučil mě základům basketbalu a disciplíny. Ze všech čtyř týmů, který zde popisuji, pro mě Hradec hrál nejdůležitější roli. Za tento tým jsem začala hrát v roce 2010 a skončila jsem v roce 2016. Konec v Hradci zapříčinilo částečně mé zranění, ale také to, že jsem se nedostala do družstva žen, které hrály extraligu. Do družstva se nemohl dostat každý. Hradec je tým, u kterého jsem měla možnost vyzkoušet nejvyšší ligu, a získat tak mnoho zkušeností. V Hradci bylo možné hrát více soutěží než jen jednu. Například se vytvořil nový hradecký tým pod názvem Sokol Hradec Králové „B“, který byl určen převážně pro ty hráčky, které si nezahrály ve vyšší soutěži, tedy v extralize, kterou Hradec hrál. Do hlavního týmu Sokol Hradec Králové (A) ale mohly pendlovat, nebyly tedy odkázané pouze na hradecký tým „B“. Jedním z těchto „pendlerů“ jsem byla i já. Od roku 2012 do roku 2014 jsem byla v družstvu kadetek do 17 let (U17). Toto družstvo hrálo dvě soutěže – extraligu a ligu. Pokud bylo například nedostatek hráček v hlavním týmu, dosazovaly se hráčky z týmu „B“. Stejným způsobem to pak fungovalo také v kategorii do 19 let (U19), v níž jsem byla od roku 2013 do roku 2016. Kategorie žen hraje v Hradci dvě soutěže. ŽBL hraje tým Sokol Hradec Králové pod vedením šéftrenérky Romany Ptáčkové. VČL hraje Sokol Hradec Králové „B“ pod vedením trenéra Zdeňka Hartiga. Jde o samostatný tým, který není závislý na hlavním týmu. Hradec jsem

považovala za svou druhou rodinu, protože jsem zde trávil mnoho času, možná víc než doma.

Vznik klubu se datuje podle bkhk.cz od roku 1924. V tomto roce vznikl první basketbalový oddíl hradeckého Sokola, který tak patří k nejstarším v republice pod názvem Basketbalový oddíl Tělocvičné jednoty Sokol Hradec Králové Pražské Předměstí 2. Tento rok se považuje také za začátek basketbalu v Hradci Králové. Od roku 1953 fungoval ženský basketbalový klub pod Tělovýchovnou jednotou Dynamo až do roku 1990, kdy se celá jednota vrátila k původnímu názvu (Bkhk.cz 2021). V roce 2000 fungoval pod názvem TJ Sokol Amaranth Hradec Králové až do roku 2002, kdy se název změnil na TJ VČP (Východočeská plynárenská) Sokol Hradec Králové. V roce 2005 přešel název klubu zpět na Sokol, který zůstal až do současnosti. Pouze se měnili sponzoři. Například v roce 2015 celý název klubu zní Sokol ZVUS Hradec Králové, který byl až do roku 2017. Poté ho vystřídal název Sokol Nilfisk Hradec Králové, fungující až do současnosti (Wikipedia.org 2020). Mužský basketbalový klub fungoval pod stejnými názvy jako ženský až do roku 1990, kdy působili pod názvem Sokol Hradec Králové 2. V roce 2015 svůj název změnili na Královští sokoli Hradec Králové (Wikipedia.org 2021). Největšího úspěchu dosáhl hradecký ženský klub v sezóně 2018/19, kdy se stalo družstvo Sokola vítězem Českého poháru žen. Od sezóny 2000-2001 působí v ŽBL – ženské basketbalové lize, tedy české nejvyšší basketbalové soutěži žen. Ženský basketbalový klub se také od roku 2009 prezentuje pod obchodním názvem „Hradecké lvice“, který vymyslel Mgr. Miroslav Volejník – manažer, funkcionář a trenér ženského hradeckého basketbalu (Sportpodbilouvezi.cz 2016).

Mé první setkání s týmem Sokol Hradec Králové bylo v době, kdy jsme měly s BK Přelouč hrát zápas proti týmu Sokol Hradec Králové (cca sezóna 2010-2011). Na tento zápas se jeli podívat i moji rodiče, kteří se snažili chodit na každý můj zápas. Výhodou bylo, že za Hradec hrávala v letech 1982-1990 i má mamka, která se na tomto zápase potkala s některými svými bývalými spoluhráčkami. Ty přišly fandit svým dcerám, které také zasvětily do světa basketbalu. Na tomto zápase proti Hradci si mě společně ještě s jednou hráčkou „vyhlídl“ trenér dívčího hradeckého týmu, který se nás zeptal, zda bychom nechtěly zkusit hrát za Hradec. Dali nám čas na rozmyšlenou. Později mé mamce volala její bývalá spoluhráčka a zároveň dnes hlavní trenérka ženského hradeckého týmu, která se dozvěděla, že by o mě měl trenér hradeckého dívčího týmu zájem. Vyjednávala s mojí mamkou o tom, zda bych nechtěla hrát za Hradec. Společně s rodiči jsme se tedy rozhodli, že to zkusím. Moje spoluhráčka, která tuto nabídku také dostala, se však rozhodla jinak. *„Vzpomínám si, že jsem nabídku nepřijala,*

protože jsem se chtěla věnovat škole. Říkala jsem si, že budu mít spoustu úkolů, a navíc by mě nemohl do Hradce nikdo vozit, ale nelituji tohoto rozhodnutí“ (Aranka 22 let, sociální sítě). Když jsem pak začala hrát za Hradec, tak jsem musela každý den dojíždět na tréninky. Na každý trénink mě vozil můj taťka, který tam zůstal po celou dobu mého tréninku. Pokud se zápasy hrály doma, nebyl den, kdy by mí rodiče nepřišli na zápas. V Hradci jsem trávila nejvíce času a na Přelouč, za kterou jsem v tu dobu hostovala, jsem neměla tolik času. Občas jsem přišla na trénink do Přelouče nebo jsem si zahrála nějaký zápas. Hradec byl pro mě ale důležitější. Aleš Sekot říká, že „postupná sportovní specializace pěstuje již v dětech „profesionální přístup“. Jinými slovy děti se učí být mnohem více zaujatí kvalitním sportovním výkonem a vidinou vítězství než principy fair play a radostí z pohybu. Tím spíše, že dnešní organizovaný výkonnostní sport zpravidla přitahuje děti oceňující výzvu na cíl zaměřených činností, a to navíc v oblasti záměrně orientované na hodnoty vítězství a vynikajícího výkonu“ (Sekot 2008: 27).

Jak to většinou bývá, na první tréninky do Hradce jsem přijela se strachem a trémou. Nikoho jsem tu neznala. Můj první trénink se uskutečnil v létě v době letní přípravy. Jel tam se mnou i můj taťka, který jezdil na každý můj trénink a domácí zápas. Musím podotknout, že jezdil i na tréninky mého bratra, který v tu dobu hrál za Pardubice. Nejprve vezl na trénink mě a po tréninku jsme spěchali do Pardubic, abychom stihli bratrův trénink. Velmi za to taťku obdivuji a vážím si toho, co pro nás dělal a dělá. Bez svých rodičů bych se nikdy nedostala tak vysoko. Pamatuji si, jak mě trenér představil mým novým spoluhráčkám. Trenér byl velmi ohleduplný a milý. Byl to ale také člověk, kterého, jak se říká, nechcete naštvat. Nebylo u něj neobvyklé dostat za zápas technickou nebo jinak řečeno technický faul (chyba). VTB-league to vysvětluje tak, že to je chyba, která není způsobena kontaktem s protihráčem. Uděluje se za nespportovní chování, jedná se například o neuctivé chování k hráči soupeře, rozhodčímu či delegátovi. Jde také o urážlivá nebo provokativní gesta, zdržování hry, vstup na hřiště bez povolení sudího. Technická chyba se připisuje viníkovi a poškozené straně se uděluje trestný hod či hody (šestky), po kterém navíc rozehrávají ze středu hřiště (VTB-League.com 2011). Pokud se jedinec opakovaně dopouští technických chyb, může být potrestán vyloučením. „Chyby znamenající diskvalifikaci mají za následek okamžité vyloučení až do konce zápasu provinivších se hráčů (nebo trenérů), dva trestné hody a zisk míče pro soupeře“ (Legrand, Rat 2002: 31). Trestný hod vysvětluje Legrand a Rat následovně: „Je to jediný způsob střelby v klidu, při kterém soupeř nemůže bránit střílejícího hráče, protože ten stojí sám proti soupeřovu koši. Soustředěnost a duševní příprava rozhodují o přesnosti trestného hodu, při

němž je nutno využít všech technických prvků“ (Legrand, Rat 2002: 39). Trestným hodům se v basketbalovém jazyce říká také šestky – vzdálenost šest stop od koše. Pokud jsme trenéra naštvaly, běhaly jsme „lajny“, klidně i při zápase o poločase. Na prvním tréninku, kdy jsme měly běhat ovály, se mě představila spoluhráčka, která říkala, že se tu s ní ostatní děvčata moc nebaví. Myslím, že to není v těchto dívčích kategoriích ojedinělé. I já jsem si tak později připadala. Byla jsem jediná z týmu, která „dojížděla“ do Hradce. Chodila jsem do jiné školy v jiném městě, zatímco všechna děvčata chodila do školy v Hradci. V tom měly výhodu, protože měly tréninky i ráno před školou. Měla jsem pocit, že si s nimi nemám moc, co říct. Nepomáhala tomu ani skutečnost, že jsem byla tichá a moc jsem nemluvila. I když jsem v týmu strávila šest let a do týmu jsem zapadla, stále jsem si tu připadala jako cizinec. Benson, Evans a Eys ve svém článku říkají, že „zkušenosti se vstupem do prostředí sportovního týmu jsou plné možných nejasností kolem toho, jak budou sportovci plnit svou roli nováčka. Každý sportovní tým se nachází v jedinečném prostředí, které se vyznačuje odlišnou sociální realitou“ (Martin a kol. 2014 in Benson, Evans, Eys 2016: 463). Dále také, že vzhledem k tomu, že kooperativní povaha sportu může u spoluhráčů vyvolat pocity sociálního propojení a posílit pocit sociální identity (Bruner a kol. 2014 in Benson, Evans, Eys 2016: 463), noví příchozí také vstupují do složité a často konkurenční hierarchie statusu (Jones, Wallace 2005 in Benson, Evans, Eys 2016: 463).⁷ Děvčata z týmu spolu trávila čas i mimo basket, například ve škole. Některé spolu chodily i na různé akce. Byly to kamarádky. Já jsem si u některých připadala jen jako spoluhráčka. Měly jsme v týmu některé dívky, se kterými se těžko vycházelo. Stačilo, když jim člověk byl nesympatický. Bylo to, jako kdyby na vás byly vysazené. Vždy se mi ulevilo, když tyto dívky nepřišly na trénink. S jednou spoluhráčkou to bylo obzvlášť složité. Vycházel s ní těžce celý tým. Dovolím si říct, že v mém případě tam byl i strach. Bála jsem se jejích slov. Později vůči mně ale zcela z ničeho nic změnila postoj a začaly jsme spolu vycházet. I když jsem se v týmu necítila vždy nejlíp, nepřemýšlela jsem o odchodu. Chtěla jsem být lepší a vyhrávat. Pokud jsem ale chtěla být lepší, musela jsem dojíždět do lepšího týmu. Šiška a Slepíčka uvádějí příklad, že „hráči zůstávají v družstvu, protože mají pozitivní emocionální vztahy se spoluhráči, případně k trenérovi, protože působení v družstvu jim dává příležitost dosáhnout úspěch, nebo nemají

---

⁷ The experience of entering a sport team environment is fraught with potential ambiguities surrounding how athletes will fulfill their role as a newcomer. Every sport team is situated within a unique environmental context that is characterized by a distinct social reality (Martin et al., 2014). Whereas the cooperative nature of sport may imbue feelings of social connectedness and a strengthened sense of social identity among teammates (Bruner et al., 2014), newcomers are also entering a complex and often competitive status hierarchy (Jones & Wallace, 2005).

jinou možnost k provozování sportu“ (Šiška, Slepíčka 2011: 14). K některým spoluhráčkám jsem měla pozitivní vztah, a hlavně k trenérovi. Troufám si říct, že trenér byl vždy více tak nějak na mé straně, navíc měl i velmi kladný vztah s mým tatškou. Vždy ale jednal spravedlivě. Pokud se hrál zápas, snažil se zapojit do hry všechny hráčky, nehledě na jejich výkon. Pokud ale zrovna šlo, jak se říká „do tuhého“, trenér do zápasu zapojoval ty hráčky, u kterých byla větší jistota, že skóre vytáhnou nebo alespoň podrží.

Dostávaly jsme se ale i do jiných situací, které přímo nesouvisely s basketem. Vzpomínám si, jak docházelo v naší šatně ke krádežím. Musel to být někdo z týmu, protože nikdo jiný šatnu nepoužíval. Trenér se o tom dozvěděl a pohrozil, že pokud dotyčnou osobu najde (a měl podezření), vyloučí ji z týmu, pokud ukradené věci do týdne nevrátí. Řekl, že dokud se věci nevrátí do konce týdne, začne to řešit přes policii. Ukradené věci byly vráceny, bez toho, aniž bychom znaly pachatele. Dotyčná osoba z týmu vyloučena nebyla a nikdy už se to neopakovalo.

Během velkých prázdnin jsme vždy měly týden soustředění v Hradci Králové, kdy tréninky byly dvakrát denně. Já jsem musela přespávat u spoluhráčky, abych nemusela jezdit domů. S touto spoluhráčkou, u které jsem pravidelně přespávala, mám dodnes nejlepší vztah. Byl to i čin trenéra, který tak nějak určil tuto spoluhráčku, že bude nejlepší, když bych spala u ní. Trávili jsme spolu celý čas i mimo tréninky. Tréninky byly zaměřené především na zdokonalování basketbalových dovedností jako je například driblink, dvojtakty nebo přihrávky. Na konci srpna se také vždy odjíždělo na soustředění do Rokytnice nad Jizerou. Zde byly tréninky třikrát denně v hale. Ráno a odpoledne byly tréninky zaměřené na kondici a technické dovednosti. Večer byl trénink střelecký. Vzpomínám si, že jsme zde nikdy neměly tréninky venku kromě večerního střeleckého tréninku. Tým byl ubytovaný hned vedle haly, ve které jsme trénovaly. Já, a ještě další čtyři spoluhráčky jsme byly ubytované v penzionu dále od haly, protože na ubytovně, kde byl zbytek týmu, již nebylo místo. Trenér rozhodl, že v penzionu budu určitě já a moje spoluhráčka, u které jsem vždy spala. Na soustředěních se vždy rozvíjejí vzájemné vztahy se spoluhráči a trenéry. A to pozitivně i negativně. Vzpomínám si, jak nás trenéři učili, spíše až nutili, jíst maso. Říkali nám, že je maso důležité, obzvlášť, když sportujeme, tak potřebujeme sílu. Z jídelny jsme mohly odcházet až, když sníme všechno maso. Některé hráčky s tím měly problémy. Maso nejedly nebo jim nechutnalo, a tak nemohly z jídelny odejít. Zůstávaly tak v jídelně často poslední, dokud je trenér sám nepropustil.

Vždy, když jsem přijížděla ze soustředění, připadala jsem si jako úplně nový člověk, obzvlášť, když jsem pak šla na nějaký trénink do Přelouče. Byly vidět výkonnostní a zkušenostní rozdíly mezi mnou a spoluhráčkami z Přelouče. Někdy se stalo, že ve stejný víkend hrál Hradec i Přelouč. Pro mě byl prioritou Hradec. Nejdřív jsem odehrála zápas s Hradcem, a hned potom jsem se snažila stihnout alespoň druhou polovinu zápasu za Přelouč. Vzpomínám si, že se párkrát stalo, že jsem přijela na druhý poločas zápasu s Přeloučí a trenér mě okamžitě zapojil do hry. Naše skóre se okamžitě zvedlo nahoru. Připadala jsem si důležitě, jako hráčka, na které je to vše postavené, a také, jako člověk, kterého potřebují. Na druhou stranu jsem ale mnoho zápasů za Přelouč nestihla a dávala jsem přednost Hradci před Přeloučí. Pokud se stalo, že Přelouč hrála zápas dříve než Hradec, snažila jsem se příliš neunavit, abych mohla na zápase za Hradec hrát na sto procent.

Od počátku mého působení v Hradci Králové (2010) do roku 2012, jsme měly profesionálního trenéra Jana Uhlíře spolu s jeho asistentem, který však trénoval dobrovolně. V roce 2012 jsme musely přejít do kategorie kadetek (cca 17 let), kde nás čekali noví trenéři a nový přístup. Tréninky a zápasy probíhaly pod vedením tehdejší i současné hlavní trenérky Romany Ptáčkové spolu s další trenérkou Danou Hroudnou. Obě tyto trenérky jsou bývalé spoluhráčky mé mamky. Romana Ptáčková je také hlavní trenérkou hradeckých žen. Dana Hroudná vedla především tehdejší extraligovou a ligovou kategorii kadetek U17 a ligovou kategorii juniorek U19. Romana Ptáčková vedla (a stále vede) ty nejvyšší – tj. juniorky U19, které hrály extraligu a družstvo žen, hrající ŽBL (Ženskou basketbalovou ligu – Nejvyšší ženskou soutěž). Tréninky byly převážně smíšené. Hráčky z kategorie U17 mohly chodit na tréninky s U19 a naopak. Většinou záleželo na tom, jakou ligu ta dotyčná hráčka bude o víkendu hrát. Samozřejmě pokud nějaké hráčce bylo nad 17 let, nemohla hrát soutěž U17. Kategorii U19 ale doplňovalo mnoho hráček, kterým bylo pod 17 let.

Tréninky pod vedením Romany Ptáčkové byly hodně zaměřené na technické dovednosti. Měly jsme mnoho basketbalových akcí, přičemž každá z nich měla několik verzí a každou chvíli se pozměňovaly. Mně osobně dělalo tolik akcí problém. Tréninky byly každý den, kromě pondělí, a během celého týdne byly v trénincích obsaženy všechny věci, které jsou k basketu potřeba. Například střelba, akce, trénink pro pivoty, obrana či útok. Díky těmto tréninkům se můj výkon v basketu výrazně zlepšil. Ze všech týmů, které zde popisuji, mi hradecké tréninky daly nejvíc ze všech. Hradec mě vytrénoval. Bylo vidět, že jsem úplně na jiné úrovni než děvčata z Přelouče. I když jsem se díky těmto tréninkům zlepšovala, netěšila jsem se na ně. Trenérka trénovala stylem, který mi nevyhovoval (a některým mým

spoluhráčkám). Dost na nás křičela. Působilo to na mě negativně. Snižovalo mi to sebevědomí, které je ve sportu velmi důležité. Mnoho dívek kvůli ní s basketem skončilo nebo přešlo do jiného týmu. Zápasy pro mě představovaly stresovou situaci, děsily mě. Bála jsem se, že udělám při zápase chybu a trenérka mě pošle na lavičku. Dokonce jsem pak doufala v to, aby mě trenérka do zápasu nedala vůbec. Trenérka měla své oblíbenkyně. Byly to hráčky, které dávaly nejvíce bodů a rozumím tomu. Chápu, že každá hráčka nebude hrát stejně dlouhou dobu. Potřebuje hráčky, na které je spolehnouti, že tým vytáhnou, obzvlášť v extralize. Extraliga už není soutěž, kde o „nic nejde“. Je potřeba hráček, které chtějí víc. Záleží na jejich kondici a výkonu. Ti/Ty, co nepodávají značné výkony, nebudou moci hrát. Bylo nám však od trenérek řečeno, že pokud chceme hrát, musíme poctivě chodit na tréninky. Některé holky, které na tréninky poctivě chodily, ale pak stejně nehrály. V Extralize se to dá pochopit. Pak tady ale máme hradecký tým „B“, který hraje ligu a jsou v něm především ty, co si nezahrají v extralize, a i přesto hrají málo i tady.

„Vzpomínám si, jak jsme jednou hrály zápas a bylo nás tam asi deset. Jedna hráčka se nám při zápase zranila a dvě se nám myslím vyfaulovaly. Trenérka pak musela rychle rozhodnout, kdo půjde na hřiště. Na lavičce sedělo asi pět lidí – rozehrávači, křídla i pivoti. Trenérka měla z čeho vybírat. Místo toho ale řekla, že už to snad není možný, že už neví, koho jiného tam má dát. Byly jsme z toho trochu smutné a trochu i našťvané. Už jen pro ten pocit, že jsme na ty tréninky poctivě chodily. Chodily jsme na ně, protože jsme chtěly hrát. Já už jsem pak hodně přemýšlela, že končím. Jak se říká, „těžko na cvičišti, lehký na bojišti“. Pro mě, a vsadím se, že i pro mnoho dalších holek, tady nebylo skoro žádné bojiště. Tím chci říci, že některé z nás se na to bojiště ani nedostaly. Po pár týdnech jsme s Klárou zašly za trenérkou a oznámily jí, že už nebudeme hrát (Laura 22 let, Hradec Králové).

Klára sice odešla z Hradce, ale basketbal hrát nepřestala. V současnosti působí v týmu BK Stěžery a hraje VČL žen.

Dne 5. 11. 2015 jsem se při tréninku v Hradci zranila. Přetrhl se mi přední křížový vaz a praskl mi meniskus. Musela jsem jít na dvě operace. Byl to poslední rok v kategorii U19 v Hradci Králové před přechodem do kategorie žen, do níž se hráčky dostávaly na základě výběru trenérky Romany. Zároveň to také byl poslední rok na sportovním gymnáziu, kde jsem studovala. Čekala mě maturita, a tak jsem se rozhodla, že na druhou operaci půjdu až po maturitě. S tímto zraněním můžete normálně žít, nebolí to. Pokud byste ale chtěli jít běhat nebo dělat jinou sportovní aktivitu, jednoduše řečeno, jakýkoliv větší aktivní pohyb, zranění vám to nedovolí. Výhodou pro mě ale bylo, že díky zranění jsem měla více času učit se na

maturitu, neboť jsem nejezdila na tréninky a nehrála zápasy. První operace byla menisku a proběhla 27. 1. 2016. Druhá operace proběhla 28. 6. 2016, kde mi nahrazovali přední křížový vaz. Dá se říci, že jsem měla od basketu a sportovních aktivit rok pauzu. Po uzdravení jsem musela posílit sval u kolene, aby se zranění neopakovalo. K basketu jsem se vrátila, ale už ne do Hradce.

3.3 Já a BK Studánka Pardubice

Za Tým BK Studánka Pardubice jsem začala hrát v sezóně 2015 – 2016. Bohužel z důvodu zranění jsem si v této sezóně zahrála velmi krátce. Vrátila jsem se sem zpět v roce 2017 (tedy v sezóně 2017 – 2018) a působila zde až do roku 2019. Do Pardubic jsem se dostala z velké části díky mému studiu na sportovním gymnáziu v Pardubicích v letech 2012 – 2016. Trenérem basketbalu zde byl Roman Chocholouš, který byl a je zároveň i hlavním trenérem a předsedou klubu BK Studánky Pardubice. Trenér o mě jako o hráčku jevil zájem už delší dobu. Nabídl mi, že bych mohla jít hrát do Pardubic za ženy 1. ligy. Nabídku jsem přijala a za Pardubice jsem hrála až do roku 2019 (sezóna 2018-2019), kdy jsem dostala, pro mě lepší, nabídku hrát za jiný tým.

„Basketbalový klub Studánka Pardubice byl založen v červnu roku 2004. BK Studánka je zapsaný spolek, jehož cílem je podporovat sportovní činnost dětí a mládeže. Činnost klubu je financována převážně z příspěvků od členů spolku, sponzorských darů, dotací od města Pardubice, Pardubického kraje, České basketbalové federace a MŠMT. V klubu působí 15 kvalifikovaných trenérů, 2 s licenci A, 4 s licenci B a 10 s licenci C“ (Bkstudanka.cz 2020). Klub od roku 2006 vystřídal tři názvy. Podle Webových stránek české basketbalové federace (čbf) klub od roku 2006 do roku 2007 vystupoval pod názvem „Basketbalový klub Studánka Pardubice“. Od roku 2007-2008 pak pod názvem „BK Studánka Pardubice“ a od roku 2008 až po současnost se klub nazývá „BASKETBALOVÝ KLUB STUDÁNKA PARDUBICE, z. s.“ (Cbf.cz 2022). BK Studánka Pardubice je ženský basketbalový klub. Kromě tohoto klubu jsou v Pardubicích další ženské basketbalové kluby, například: SŠB (střední škola basketbalu) Pardubice nebo TJ (tělocvičná jednota) Pardubičky. Každý z těchto klubů má svou vlastní organizaci. Nejvyšší soutěž však hraje BK Studánka Pardubice, a je proto z těchto ženských klubů nejznámější a nejpopulárnější.

I přes celkem velkou popularitu tohoto ženského klubu, v Pardubicích stále převládá popularita mužského basketbalu. Nejznámějším pardubickým mužským basketbalovým klubem je BK Pardubice. V historii klubu je zmíněno, že klub byl založen v roce 1956 pod

názvem RH (Rudá Hvězda) Pardubice (Bkpardubice.cz 2022). Dlouhou dobu zde tedy existoval pouze mužský basketbal. Víze klubu BK Pardubice se dělí na dvě části – basketbalovou a studijní. Basketbalová klade důraz na tréninkový proces, regeneraci, zdravý životní styl a fair play hru. Snahou je připravit hráče pro úspěšnou cestu do reprezentačních výběrů, nejvyšších soutěží v České republice a v zahraničí. Studijní víze vede hráče k úspěšnému absolvování studia na střední škole. Klub nabízí návaznost na spolupracující vysoké školy v Pardubicích a Hradci Králové. V případě zájmu hráče pomáhá se zahraničním studiem v americkém univerzitním systému. Všechny možnosti jsou nadále spojené s kvalitním basketbalovým tréninkovým procesem (Basketpce.cz 2022). V tomto mužském týmu má dlouholetou zkušenost i můj bratr, který měl možnost vyzkoušet kariéru profesionálního basketbalisty, a kromě toho také studium v USA. Tam se dostal právě skrze tento klub prostřednictvím agenta, který bratra sledoval už delší dobu. Jak sám klub uvádí, jeho vedlejším cílem je u všech jeho členů, a to od nejmenších až po nejstarší, probudit vztah k městu, které reprezentují, vštípit jim zásady sportovního chování a nutnosti dodržovat pravidla (Basketpce.cz 2022). Hodnoty, které klub vyznává, jsou Pardubice, vzdělání, respekt, radost, odpovědnost, touha, komunikace a konkurence (Basketpce.cz 2022). BK Pardubice je profesionální klub a dle mého informanta Antonína, má blíž k těmto hodnotám spíše basketbalový klub Opava, který je dlouhodobě druhým nejlepším týmem v ČR. Podle Antonína se v Opavě hráči příliš často nemění, a tudíž jsou sehraní, mají svůj režim, svou kulturu, a hlavně stejného trenéra. „*Když přijde nový hráč, tak se asimiluje, ale když změnímě půlku týmu jako v Pardubicích, tak ten tým je rozházený, a pak vážně například v komunikaci. A když se změní i trenér, tak i ten celý tým se změní*“ (Antonín 24 let, Přelouč). Antonín za Opavu nikdy nehrál, ale má zkušenosti s opavským trenérem, který ho jednu chvíli trénoval. Tyto hodnoty si připisuje téměř každý klub. Otázkou je však, jak jsou tyto hodnoty naplňovány v jednotlivých klubech.

BK Studánka Pardubice hrála v době mého působení zde 1. ligu, tedy druhou nejvyšší soutěž v ČR. Cílem klubu bylo postoupit do nejvyšší soutěže – extraligy. V klubu jsou hráčky, které jsou tu už od začátku jeho vzniku. Několik let jsem proti BK Studánka Pardubice hrála, jak za Přelouč, tak i za Hradec. Některé hráčky jsem tu znala tedy už od mého dětství. Naše vzájemné vztahy se potom rozšířily na sportovním gymnáziu, kde některé hráčky studovaly. Většina dívek, které zde studovaly, hrály za Pardubice, či za Pardubice hrát začaly. Výhodou bylo, že každý student zde měl tréninky navíc. Po škole pak každý jezdil na tréninky do svých klubů. V BK Studánka jsem hrála za ženy, a i když jsem zde většinu žen

znala, necítila jsem se mezi nimi dobře. Přišla jsem si zde jen jako hráč „do počtu“ a také to, že si s ostatními hráčkami nemám co říct. Trenér mě do zápasů moc nedával, asi protože jsem nedávala moc bodů a také protože byly v týmu lepší hráčky. Začala jsem si připadat jako celkem bezvýznamný hráč. Bylo to dle mého názoru i kvůli tomu, že jsem nebyla v týmu od začátku a byla jsem zde spíše jen do počtu. Nevím, zda to bylo i kvůli mé výkonosti. Do zápasů mě trenér dával na maximálně pět minut, a za tu dobu jsem toho moc stihnout nemohla. Později jsem se dozvěděla od jedné mé spoluhráčky, že trenér do zápasu dává ty hráčky, které s ním chodí na pivo. Na druhou stranu, jsem ale moc nechtěla, aby mě do zápasů dával, bála jsem se, že něco zkazím. Trenér mě do zápasů dával málo už od začátku mého působení v klubu. Na některé zápasy jsme jezdily třeba i dvě hodiny, například do Karlových Varů a do zápasu mě trenér potom vůbec nenasadil. Byla to pro mě ztráta času. Bylo by pro mě lepší, kdyby mi trenér řekl na rovinu, že nemám jezdit. Trenér mě začal do zápasu dávat čím dál méně. Podobný problém měla i moje spoluhráčka, která v týmu BK Studánka Pardubice nebyla od začátku jeho vzniku stejně jako já. Později dostala od své bývalé spoluhráčky a kamarádky nabídku jít hrát za BK Přebouč, kde si více zahraje. Nabídku přijala. Ne příliš dlouho po ní jsem z Pardubic odešla i já, když jsem dostala nabídku od trenéra z Litomyšle.

3.4 Já a BK Litomyšl

Za Litomyšl jsem začala hrát v roce 2019 a skončila v roce 2021. Přestoupila jsem do něj z Pardubic poté, co mi šéftrenér a předseda BK Litomyšle napsal zprávu na sociální síť. Ve zprávě uvedl, že zakládá tým na 2. ligu žen v Litomyšli a hledá do něj nové hráčky. Ve zprávě ještě dodal, že oslovuje i holky z pardubického kraje, navíc potřebují v týmu vysoké hráčky, což jsem byla já. Mluvil o mě s Pavlínou Chocholoušovou, manželkou hlavního trenéra žen BK Studánky Pardubice, která se podílí především na organizaci klubu BK Studánka Pardubice. Pavlína Chocholoušová říkala litomyšlskému trenérovi, že jsem si u nich ve Studánce skoro vůbec nezahrála. Dokonce mu na mě dávala i tip. Rozhodla jsem se, že odejdu z Pardubic a zkusím to v Litomyšli.

Podle webových stránek klubu je BK Litomyšl v současnosti jeden z největších mládežnických sportovních klubů v Litomyšli. Klub má 150 členů (40 dospělých a 110 dětí) a stále přijímá nové členy. Hlavní náplní je práce s mládeží již od předškolního věku. V nejnižších kategoriích se zaměřuje především na rozvoj pohybových schopností. V pozdějším věku se pak snaží dostat hráče na maximum jejich basketbalových možností a vychovat z nich nejenom kvalitní hráče, ale také pomocí sportu formovat jejich osobnost. Mezi další aktivity

patří pořádání různých akcí, jako je například dětský karneval, turnaje pro základní školy, zájezdy na ligová utkání a zlepšování podmínek pro basketbal v Litomyšli (Bklitomysl.cz 2022). Klub říká, že „*cílem je vybudovat silný klub s dostatečnou členskou základnou, který bude mít obsažena družstva ve všech věkových kategoriích, jež budou hrát i celorepublikové ligové soutěže. Chceme dostat basketbal na pozici předního hráče na litomyšlské sportovní scéně a vybudovat silný klub v rámci celého kraje*“ (Bklitomysl.cz 2022). BK Litomyšl má družstva ve všech věkových kategoriích od starší a mladší přípravky, pro děti již od pěti let, až po družstva mužů a žen. Ženské družstvo je nejnovější, fungující od roku 2019. Po dlouhou dobu zde žádné ženské družstvo nebylo, ale dívčí ano. Celý klub funguje už od roku 2010.

Do Litomyšle jsem dojížděla na tréninky každý pátek autem. Cesta trvala cca jednu hodinu a čtvrt. Vlaky do Litomyšle příliš nejezdily nebo jezdily ve špatnou dobu, a tak jsem musela jezdit autem. Tréninky nebyly pouze v pátek. Jak říkal trenér: „*Společný týmový tréninky plánujeme jen v pátek, s tím, že pak budeme mít i v úterý a středu, ale ty budou hlavně pro místní. Dojíždějící by v týdnu mohli trénovat ve svých městech a sjížděli bychom se každý pátek*“ (Lukáš 34 let, sociální síť). Plán trenéra byl jasný – hrát dva roky druhou ligu a potom zkusit postoupit do první ligy. Trenér mi řekl, že by to pro mě mohla být zajímavá motivace. „*Mohla by sis tady v týmu udělat nějakou pozici, a pak si mohla i více zahrát než třeba ve Studánce, kde hrají ty „jejich“*“ (Lukáš 34 let, sociální síť). Z prvního tréninku jsem měla trochu strach, vcházela jsem do nového prostředí, ale uklidňovalo mě, že zde nebudu jediná nová, protože družstvo teprve vznikalo. Některé hráčky byly v klubu už od mala a teď jen přešly do žen. Ty věděly, co mají čekat. Trenér nám na prvním tréninku představil své plány do budoucna, týkající se nově vzniklého ženského týmu a soutěží. Dále nám řekl, že kdo se rozhodl pro tento tým, ať přijde příště na trénink. Některé ženy se na dalším tréninku neukázaly, což znamenalo, že s nimi trenér nemá počítat.

I když by trenér měl přistupovat ke všem hráčům stejně, aby to bylo spravedlivé, není to ale vždy tak úplně možné. Každý hráč je jedinečný a každému vyhovuje jiný přístup. Někdo hraje líp, když se na něj křičí, někomu naopak tento styl nevyhovuje a preferuje klidnější přístup. Trenér Litomyšle si toho byl vědom a sám nám to i řekl. Prvním rokem k nám přistupoval podobně jako přistupoval k mužům. Stalo se i, že při zápase od trenéra ze vzteku padla sprostá nadávka na spoluhráčku, která udělala chybu. Samy jsme pak trenérovi řekly, že to trochu přehnal. Někdy se hráčka i kvůli tomu rozběčela. U mužů (i u chlapců) se tento přístup bral jinak. Muži to brali jinak. Díky tomu si ale uvědomil, že k nám musí přistupovat jinak. Za nadávku se omluvil a společně celý tým jsme si o tom promluvili. Domluvili jsme

se, že každý začne pracovat na svých slabinách, včetně trenéra. Protože bylo důležitý nejen zlepšovat naši fyzickou stránku, ale taky psychickou. Trenér s některými hráčky vedl i individuální rozhovor, kde probíral, co je potřeba u dané hráčky zlepšit. I já jsem měla možnost tohoto individuálního rozhovoru. Bylo to po odehrané první sezóně, kdy mi trenér řekl, že ode mě očekával víc. Usoudil, že je to zřejmě z důvodu mého strachu jít do zápasu nebo nějakého bloku, přes který se nemůžu dostat. Řekl mi, že si musím začít více věřit. Domluvili jsme se, že zkusím hrát ještě jeden rok, a přitom se budeme snažit pracovat na tomto problému.

Do sezóny 2020 – 2021 však zavítal Covid – 19, který sezónu překazil a nedovolil nám hrát zápasy. Odehráli jsme snad jen tři zápasy. Kromě hraní zápasů většina sportovců neměla možnost shromažďování se a trénování. Bylo ale potřeba udržovat se v kondici a v pohybu nebo bychom ztratili vše, co jsme doposud natrénovali. Josef Dovalil popisuje takovéto náročné situace jako okolnosti vyžadující překonávání řady různých překážek. Ve sportu patří podle něj k podněcujícím a mobilizujícím činitelům zvyšování sportovní výkonnosti, ale patří také k faktorům, které růst výkonnosti omezují. Za určitých okolností (při nepřiměřených nárocích) se mohou stát zdrojem nežádoucích stavů i podmínek dalšího vývoje osobnosti sportovce (Dovalil 2008). Trenér Litomyšle proto zavedl online tréninky většinou dvakrát týdně. Online tréninky probíhaly přes aplikaci MS Teams po dobu, než se sportovní haly a stadiony opět otevřely. Při online trénincích jsme dostávali pokyny od trenéra, který nám k tomu zároveň pustil video, podle kterého jsme cvičili/y jednotlivé cviky. Ženy měly mít tréninky samostatně, ale protože jich na online tréninky chodilo málo, tak trenér zavedl společné tréninky s mladšími družstvy. Tréninky se zaměřovaly především na kondiční stránku, protože jak tvrdí hlavní trenér BK Litomyšle:

„Basketbal trénovat v pokojích není možné, driblovat s míčema v paneláku také není příhodné, takže jsou online tréninky hlavně o rychlosti, výbušnosti a výskoku. Jako velký přínos těchto tréninků beru, oproti běžným tréninkovým plánům, to, že děti mají nějaký řád. Mají určeno, v jakou dobu, v jaký den, se potkáme před kamerou a budeme cvičit. To je přiměje více cvičit, než když dostanou jen nějaký tréninkový plán, a je čistě jen na jejich zodpovědnosti, jestli to půjdou nebo ne. Druhou výhodou je také to, že, když jsme připojeni přes kamery, tak já ty děti vidím a mohu je mnohem lépe opravovat, pokud ty cviky dělají špatně nebo je upozorňovat, co je u cviků důležité. Máme tam tedy nějakou společnou interakci a není to vyloženě jen o těch dětech, že se podívají na nějaké video či plán. Tady je to organizovanější a pod dohledem (Lukáš 34 let, Litomyšl).

Dále pokračuje: „*Online tréninky jsou sice fajn, ale pořád jsou ty děti zavřené ve vnitřku a všichni víme, že nejlepší pohyb je pohyb na čerstvém vzduchu, proto jsme společně s našim generálním partnerem přišli na takovou běžeckou soutěž, kterou jsme nazvali „Dubnová výzva s ADFORS“.* Byla to snaha, jak děti dostat ven a rozběhat, a výzva probíhá tak, že v průběhu celého měsíce si děti, ale i dospělí, měří své výkony přes telefony, chytré hodinky, náramky a různé aplikace. Výkony nám pak posílají a my je průběžně zveřejňujeme na našich webových stránkách, aby se děti mohly porovnávat, aby věděly, kdo kolik naběhal a mělo to nádech té soutěže, protože děti potřebují soutěživost, a to, že můžou překonávat ty své kamarády, je motivuje k tomu běhat častěji. Rozběháme tím i celé rodiny, protože někteří rodiče běhají se svými dětma, takže to je taková nadstavba nad ty online tréninky, protože ty děti nejen sportují, ale hlavně na čerstvém vzduchu. Projekt se setkal s velmi kladnými reakcemi. Děti sice mohou nějakým stylem trénovat kondičku, ale co nelze nahradit je to, že se potkají s kamarády v té šatně, na tom hřišti a přece jenom, člověk je tvor společenský a potřebuje ten kontakt s těma ostatníma, a to jim chybí strašně moc. Pevně ale věřím, že až pandemie skončí, že se většina dětí ke sportu vrátí a bude se na to těšit“ (Lukáš 34 let, Litomyšl).⁸

Po pandemii se v Litomyšli skutečně většina dětí vrátila ke sportu. Kromě online tréninků jsme měli i online týmové schůzky, které byly zaměřené na teorii. Trenér pro nás měl vždy připravené video z nějakého zápasu a společně jsme ho rozebírali. Říkali jsme si, co ve hře bylo špatně, a jak jinak bychom to udělali. Také jsme dostávaly od trenéra domácí úkoly, kde například každá z žen měla vymyslet nějakou akci, kterou bychom v zápase hrály. Na další schůzce jsme si pak tyto domácí úkoly společně rozebírali. S takovým přístupem jsem se v žádném týmu, které zde popisuji, nesetkala.

Každý rok se v rámci basketbalového klubu v Litomyšli pořádají různé akce, které přímo nesouvisí s basketbalem. Jedná se například o basketbalový ples, týmový pobyt na chatě či společné grilování. Akce jsou vždy pro všechny družstva společné, pomáhají tak budovat soudržnost ve skupině. BK Litomyšl mimo jiné spolupracuje s Nadačním fondem manželů Pokorných. Na domácích zápasech může každý dobrovolně přispět na pomoc postiženým dětem.

---

⁸ Tento rozhovor s Martinem Šorfem byl natočen regionální televizí CMS TV dne 23. 4. 2021. Odkaz na rozhovor zde: <https://www.youtube.com/watch?v=ondNqkznbz4>

4 Shrnutí

Podle Blancharda sport, definovaný jako herní aktivita s pravidly, konkurenčním prvkem a vyžadující nějakou formu fyzické námahy, byl v dějinách antropologie obecně zařazen do širší kategorie „hry“. V prvních letech této disciplíny, od poloviny do konce 19. století, dominovali evolucionisté kulturní antropologické literatuře. Klasičtí otcové této disciplíny byli limitováni svou závislostí na sekundárních terénních datech a lpěním na evolučním modelu kultury, který považoval industrializovaný západ za vrchol lidské hodnověrnosti. Obecně se také zabývali otázkami, jako je původ náboženství, mechanika kulturní evoluce a šíření kulturních myšlenek mezi kontinenty. Nicméně někteří z těchto učenců devatenáctého století si našli čas léčit funkci her v lidské společnosti.⁹ (Blanchard 1995: 10). Dále je Blanchard toho názoru, že Sir Edward Burnett Tylor, často nazývaný otcem antropologie, byl jedním z prvních společenských vědců, kteří uznali důležitost her jako předmětu vědeckého zkoumání. Tylor si zejména uvědomil, že takové aktivity, jako jsou sportovní akce, mohou poskytnout antropologovi důležitá vodítka k povaze kontaktu s prehistorickou kulturou.¹⁰ Z výzkumu sepsaného v článku „The History of the Games“ dochází Tylor k závěru, že určité hry mohou být použity jako důkaz šíření a kontaktu mezi kulturními centry v různých částech světa. Tylor povzbuzuje toto pozorování popisem charakteristik a historických pohybů míčové hry (Tylor 1879: 66 in Blanchard 1995: 10).¹¹

Podle Sociologické encyklopedie je socializace „*komplexní proces, v jehož průběhu se člověk jako biologický tvor stává prostřednictvím sociální interakce a komunikace s druhými sociální bytostí schopnou chovat se jako člen určité skupiny či společnosti*“ dále pokračuje, že socializace „*spočívá v osvojování hodnot, norem a způsobů jednání srozumitelných a*

---

⁹ The treatment of sport, defined here as a gamelike activity having rules, a competitive element, and requiring some form of physical exertion, has generally been included within the broader category "games" in the history of Anthropology. During the early years of the discipline, the mid to late 1800s, the evolutionists dominated the cultural anthropology literature. The classical fathers of the discipline were limited by their dependence on secondhand field data and an adherence to an evolutionary model of culture that viewed the industrialized west as the apex of human accomplished. They were also generally preoccupied with issues such as the origin of religion, the mechanics of cultural evolution, and the diffusion of cultural ideas between continents. Nevertheless, some of these nineteenth-century scholars found time to treat the function of games in human society (Blanchard 1995: 10).

¹⁰ Sir Edward Burnett Tylor, often called the father of anthropology, was one of the first social scientists to recognize the importance of games as a subject of scholarly investigation. In particular, Tylor realized that activities such as sporting events might provide the anthropologist with important clues about the nature of prehistoric culture contact.

¹¹ Certain games can be used as evidence of diffusion and contact between cultural centers in different parts of the world. Tylor illustrates this observation by describing the characteristics and historical movements of the ball game (Tylor 1879: 66 in Blanchard 1995: 10).

platných v dané kultuře či subkultuře“ (Keller 2018). Podobně bychom mohli rozumět i habitus, který Bourdieu chápe jako prostor, ve kterém jednotlivci jednají, vnímají a chovají se určitým způsobem. S tím souvisí i sociální pole. V každém poli fungují nějaká pravidla, která musejí jednotlivci dodržovat, aby mohli patřit do určitého pole. Pokud máme sportovní pole, konkrétněji basketbalové pole, jsou zde pravidla, kterými se každý hráč musí řídit. Hráč musí znát pravidla basketbalu, musí mít při zápase dres nebo musí pravidelně docházet na tréninky. „Každý aktér postupně (a většinou „neuvědomovaně“) přijímá, a osvojuje si, způsoby vnímání, myšlení a jednání, která od něj vyžaduje sociální pozice, kterou okupuje. Postupem času se aktér se svojí pozicí pomyslně „sžívá“, přičemž časem dochází k většímu či menšího souladu mezi internalizovanými dispozicemi a okupovanými pozicemi“ (Antropoweb.cz 2011). Jednání, vnímání a myšlení se stávají samozřejmostí. Člověk se jich nemůže snadno zbavit. Habitus je zvykové opakování (modus operandi), které je produktem rituálu (opus operatum). „Tím, jak se věci dělají, se stávají tím, jak se dělat mají“ (Bourdieu 1977: 111 in Horálek 2012: 34). Modus operandi je v překladu častý způsob. Jednáme tak, jak je nám osvědčené, například sportovní pokřik. Produkuje rituál (opus operatum). Nějaké opakované jednání se tedy stává institucionálním (tak jak se to dělá, se stává tím, jak se to dělat má). To, čím jsme, je dané výchovou, předurčené (primordialismus), ale obohacujeme to o nové zkušenosti, dochází tak ke změně. Habitus je trvalý, ale ne neměnitelný (situacionalismus). Ukázat si to můžeme na příkladu sněhové koule. Koule se kutálí a nabaluje na sebe další sníh, což je nulová zkušenost. Může to být například, když jdu ze střední školy na vysokou nebo v našem případě, když přecházíme z jednoho týmu (například z Pardubic) do druhého (do Litomyšle). Setkáváme se s novým prostředím, s nejistotou, ale časem si zvykáme. Informantka Pavlína svůj přechod z týmu BK Přelouč do týmu Sokol Hradec Králové vnímala následovně:

„Když jsem přecházela, byla jsem ještě taková dětská, bála jsem se. Navíc tady v Přelouči mě trénoval můj táta a pan Bulušek. Trenér pan Bulušek mi poradil, že bych mohla jít hrát do Hradce, a doporučil mě. Říkal, že si tam víc zahraji, a navíc potřebovali vysokou hráčku a já bych tam byla nejvyšší. Nabídku jsem dostala i do Sparty Prahy, ale ze zkušenosti trenéra, bych si tam prý moc nezahrála, a já jsem pořád chtěla hrát. Nebála jsem se ani moc toho basketbalového kolektivu, ale spíš nové školy v Hradci, do které jsem musela přestoupit. To pro mě bylo nejhroší, zvykat si na nové spolužáky. Šla jsem tam na střední. Dva roky jsem studovala v Přelouči a pak dva roky v Hradci. Všichni se tam už znali a já jsem si připadala cizí, i když jsem ve třídě měla dvě spoluhráčky. Domů jsem nejezdila, bydlela jsem v Hradci

na koleji, protože jsme měli tréninky každý den i ráno před školou. Tréninky byly něco jako povinnost“ (Pavčina 50 let, Přelouč).

Aleš Sekot je toho názoru, že z „individuální perspektivy nás socializace vybavuje schopností komunikovat, myslet, řešit problémy při použití postupů obvyklých v dané společnosti, a hlavně se osobně a neopakovatelně přizpůsobovat prostředí, ve kterém žijeme. Ze zorného úhlu společnosti pak jde primárně o vytváření konformních postojů, díky nimž lze dosáhnout sociálního řádu, předvídatelnosti a kontinuity“ (Sekot 2015: 25). Socializace

v basketbalu začíná osvojováním si základních dovedností, které postupem času tréninkem vylepšujeme. Některé dovednosti si z automatizujeme – zhabitualizujeme, jako například dvojtakt, driblink nebo způsob házení trestných hodů. Zhabitualizování nějakého pohybu lze dobře pozorovat například u házenkáře, který zkouší hrát basketbal. Házenkář se při házené může dopustit maximálně tří kroků bez driblinku – můžeme to nazvat jako trojtakt.

V basketbalu se můžeme dopustit maximálně dvou kroků bez toho, aniž by se míč dotkl země – dvojtakt. Znamená to že, když hraje házenkář basketbal, často se dopouští chyby – kroků, protože je z házené zvyklý na tři kroky. Opačně to však nevádí. Basketbalista se nedopouští chyby, pokud při házené udělá jen dva kroky bez driblinku. Pokud chce být člověk v basketu na nějaké úrovni, je potřeba začít si tyto dovednosti osvojovat v brzkém věku, ale důraz musí být kladen i na všestranně harmonicky rozvinutou osobnost. To znamená, že je potřeba zaměřovat se i na jiné dovednosti nejen basketbalové. Dovalil hovoří o tzv. mravní výchově ve sportu tak, že cíle výchovy jsou ve sportovní výchově totožné s jinými oblastmi našeho života s tím rozdílem, že sport přivádí člověka i do situací, do nichž se mimo sport tak často nedostává. Konkrétně je závislá na jeho věku, druhu sportu a jeho nároku na jedince i skupinu, na podmínkách, v nichž pracuje trenér. Vždy je ale podle něj důležité obsáhnout všechny základní úkoly formování osobnosti, k nimž patří i morálka (Dovalil 2008: 124).

V BK Přelouč máme v současnosti hráčku, která do ženského družstva přišla cca v jejích 18 letech. Nikdy předtím basketbal nehrála, a vše co o basketu věděla, znala jen ze školy.

Basketbal chce hrát jen pro zábavu, a také proto, aby měla nějaký pohyb, v podstatě jako každá hráčka v BK Přelouč. Na rozdíl od ostatních ona chce jen trénovat, zápasy hrát nechce.

Do tréninků je zapojena stejně jako všechny ostatní hráčky, ale když se při tréninku zkouší akce nebo se jde hrát, tato hráčka si jde individuálně střílet na vedlejší koš. Rozdíl

v dovednostech a schopnostech je obrovský. Kromě dovedností a schopností jsou také důležité zkušenosti. Tady vidím rozdíl mezi mnou a některými stejně starými spoluhráčkami v BK Přelouč. Mám mnohem více zkušeností než ony, a to se prolíná i do výkonnosti. Na rozdíl

od nich mám zkušenosti z více týmů, s vícero trenéry a také s vyššími soutěžemi. Chtěla jsem basket hrát na vyšší úrovni, a nejen pro zábavu. Chtěla jsem se zlepšovat, a proto jsem šla do jiných týmů k jiným trenérům. Záleží vždy také na motivaci jedince. Motivaci Dovalil definuje jako „*integraci dynamických a poznávacích činitelů v činnostech a osobnosti člověka*“ (Dovalil 2008: 117). Dynamickými činiteli se podle něj rozumí skutečnosti, které sportovce podněcují, podporují, nebo naopak tlumí jeho angažovanost v činnosti. Jsou determinovány vnitřním a vnějším prostředím sportovce, ale i vrozenými a získanými dispozicemi (schopnostmi, vlastnostmi) (Dovalil 2008: 117). Informantka Pavlína o úloze sportu v jejím životě říká:

„Basketbal pro mě znamenal hodně. Byl to můj životní cíl. Cíl něčeho dosáhnout, něco dokázat. I když to v Hradci byla určitá povinnost chodit na tréninky, pro mě to byl ale i koníček. Na tréninky jsem se vždy těšila. Věděla jsem, že když budu chodit na tréninky, budu pak hrát zápasy, a já jsem chtěla hrát. Navíc mi to na jednu stranu dělalo dobře, že hraju něco víc, že jsem něco víc, proto jsem šla do Hradce, kde se můžu zlepšovat a hrát více. Dělalo mi dobře, když jsem pak přijela do Přelouče a připadala jsem si tam jako něco víc. Ráda jsem se předváděla, když mi to šlo. Ale tohle nebylo jen v Hradci, ale i na různých basketbalových soustředěních. To mě vždy museli třeba na týden omluvit ze školy, a pak se mi to těžce dohánělo. Byla jsem ráda, že jsem vůbec odmaturovala, ale basket mě bavil. Byl to celý můj život“ (Pavlína 50 let, Přelouč).

Dovalil dále pokračuje, že „*chování sportovce může být současně ovlivňováno několika motivy. Také stejné jednání různých sportovců může být výsledkem různých kombinací jejich motivů. Jeden sportovec může provádět sportovní činnost pro prožitky, které s sebou provádění sportovní činnosti přináší (rekreace, regenerace, prožitky aj.), jiný ji provádí proto, že chce vyniknout a dosáhnout společenského uznání, další pro jiné, třeba i neuvědomělé příčiny*“ (Dovalil 2008: 117-118). Birchwood a kol. též odkazují na habitus a říkají, že „*v závislosti na sociálním prostředí, ve kterém se děti nacházejí, a prostředcích, kterými ony nebo jejich rodiče disponují, si děti internalizují různé hodnoty a budou jednat různě, až vyrostou*“ (Birchwood, Roberts, Pollock 2008 in Overdevest 2014: 2).

Během socializace si osvojujeme také sociální role, což je chování, jaké se očekává od společnosti. S rolemi souvisí i status. Linton, který tyto pojmy zavedl, definuje status jako pozici (postavení) člověka ve společnosti. Dodává, že „*pojmem role pak vyjadřuje činnou stránku statusu, tedy chování, které se od daného statusu očekává*“ (Linton 1936 in Soukup 2004: 398). Linton pokračuje, že „*společnost a sociální skupiny vyžadují, aby každý*

jednotlivec v rámci svých společenských pozic plnil určité role, tedy choval se v souladu s právy a povinnostmi“ (Linton 1936 in Soukup 2004: 398). V basketbalu jsou role důležité a v každém týmu se hrají jinak. Každý člen hraje ve svém týmu nějakou roli, včetně trenéra, jehož role je velmi důležitá. Na základě výpovědí informanta Antonína, v USA hodně rozlišují role kapitána a role „leadera“. To samozřejmě ovlivňuje výkon. Když máme například tým plný „leaderů“ (protože každý z členů chce vést tým), tak tým nebude fungovat. „Leadera“ si tým nevolí, „leader“ vede tým, je důležitý například při komunikaci s trenérem, nebo se také stará o potřeby týmu. „Leaderem“ je ten člověk, který je ostatními členy uznán podvědomě. Můžeme tedy říct, že má určitou autoritu. Důležitá je osobnost „leadera“. Kapitán je volen. Je to vytvořená hodnota. Volí si ho sám tým. V jednom týmu v USA mohou být i tři kapitáni, kteří si sednou a řeší, co je potřeba udělat v týmu. V Česku je kapitán jen jeden a většinou plní funkci „leadera“. Antonín je toho názoru, že kapitán v Nebrasce má spíše reprezentující roli. Kapitánem se většinou stává nejstarší nebo nezkušenější hráč týmu (Antonín 24 let, Přelouč). „*Hráč „leader“ se stará o vnitřní stránku týmu. Důležití jsou pak ti hráči, kteří respektují a poslouchají tohoto „leadera“ a dělají, to, co se jim řekne*“ (Antonín 24 let, Přelouč). Podle Webera autorita vzniká z úcty, nemusí být vynucována a jedná se také o výraz společenského respektu (Weber 1997: 50). V každém týmu, které popisují ve své práci, jsme si kapitána vždy volily. Dotyčná, která měla nejvíc hlasů, se stala kapitánkou. Většinou se jednalo o nejstarší hráčku. Já jsem nikdy kapitánem nebyla. V BK Litomyšl se nás trenér nejprve zeptal, kdo by chtěl být kapitánem. Když se nikdo nepřihlásil, zeptal se jinak. „Je tu někdo, kdo by kapitánem vyloženě být nechtěl?“ Některé hráčky se přihlásily, včetně mě. Trenér podotkl, že by kapitánem měla být hráčka, která je domácí (je z Litomyšle). Vybraly jsme hráčku, která nejvíce komunikovala s trenérem, ale i s hráčkami. Byla tedy zároveň i leaderem. Nikdo z hráček nebyl proti. V BK Přelouč kapitánka uplatňovala svou roli kapitána většinou jen při zápase, tak jak je to v USA. Roli leadera je zde těžké určit. Všechny hráčky se tak nějak podílejí na roli leadera, ale nikdo nebyl leader. V dalších dvou týmech je to shodné s případem BK Litomyšl. Podle Aleše Sekota je socializace procesem osvojování si sociálních rolí a vzájemné interakce s okolním světem. Formuje povědomí o sobě samém a o významu a smyslu životního směřování (Sekot 2008: 21). V BK Přelouč se k nám trenér choval, jako by byl jeden z hráček. V ostatních týmech, trenéři působili jako něco víc než ty hráči, ale my jsme k nim tak i přistupovaly. Byli to naši trenéři a respektovaly jsme to. Nejsm si vědoma toho, že by někdo z hráček k trenérům nechoval respekt.

Pro socializaci je důležitá soudržnost (koheze). Šiška a Slepíčka jsou toho názoru, že

„sportovní praxe přináší řadu příkladů dokumentujících skutečnost, že úspěšná sportovní družstva se vyznačují velmi dobrou hráčskou skladbou. Ta je sice nespornou, avšak nikoli postačující podmínkou úspěchu. Vrcholné sportovní soutěže mnohokrát přinesly situaci, kdy družstva složená z vynikajících hráčů, od nichž se očekával vrcholný výkon a jejichž hráčská skladba měla být zárukou úspěchu, tato očekávání nenaplnila. Ukazuje se, že k úspěchu je nutná i snaha propojit dovednosti s úsilím všech hráčů po dosažení skupinových cílů na základě vzájemné spolupráce, podmíněné mimo jiné i vhodnou skladbou vzájemných vazeb modifikujících skupinové klima“ (Šiška, Slepíčka 2011: 16).

Když hovoříme o habitu, nesmíme zapomenout na rituály, které se praktikují ve sportu většinou ke zlepšení psychické kondice. Podle Šubrtů důležitou roli hraje kolektivní vědomí, rituály, tělesná cvičení, oslavné ceremoniály, skrze které se prezentuje národní kultura a identita (Šubrt 2014: 265). Snad v každém týmu jsou praktikovány nějaké rituály (a nejen v týmu, ale v každé zemi) a každý má nějaký týmový pokřik, který jim dodá sílu, bojovnost a motivaci do zápasu. Šubrt dále pokračuje, že do hry nastupují i média a reklama. Globálně známým se stal například maorský tanec Haka, rituál, který již mnoho let provozují novozélandští ragbisté All black před zahájením zápasu. Haku zde tančí maorští hráči společně se svými „bílymi“ spoluhráči (Šubrt 2014: 265). Haka je považován za bojový tanec a jeho cílem je dodat odvalu a motivaci do zápasu či bitvy. Ale není to jen Haka, mnoho týmů má svůj „bojový“ tanec. Tance vycházejí z dávných kulturních tradic země. Samojský hráč rugby o svém tanci siva tau říká: *„Když předvádím siva tau, myslím na svou rodinu, kterou reprezentuji a za kterou se jdu na hřiště rvát. Rozhodně vás to probere a nabudí“* (Tino Junior Poluleligaga in Irozhlas.cz 2019). Můžeme tedy usoudit, že mistrovství světa nebo olympijské hry představují směsici kultur z celého světa a kde právě můžeme být svědky těchto „bojových“ tanců, či jiných rituálů. Všechny rituály, oslavné ceremonie, tělesná cvičení pomáhají k budování a udržování soudržnosti v týmu, či skupině. Téměř každý tým praktikuje nějaké rituály, které jim dodávají například pocit štěstí. Při zakládání dívčího týmu v Přelouči, jsme si měly vymyslet, jak se jako tým budeme jmenovat. Rozhodly jsme se pro BK „tučňáci“ Přelouč. Pořídily jsme si maskota, který s námi jezdil na každý náš zápas, aby nám dodával při hře štěstí. Byl to plyšový tučňák a nazývali jsme ho „Tučí“. Po výhře jsme pokaždé praktikovaly rituál, kdy jsme se chytily za ruce vedle sebe, a na povel se sklouzly po hřišti jako tučňáci. Tučího si většinou brala domů kapitánka týmu. Kromě maskota jsme si vymysleli také vlastní pokřik, který měl sloužit k povzbuzení spoluhráček při hře. Naučily

jsme se také pokřiky, které jsou dodnes populární mezi týmy, jednalo se například o pokřik: „Nesmí, nedá, nemůže“ či „dáme koše dáme“. BK Studánka Pardubice je proslulá svým maskotem žirafy, která také nikdy nesměla chybět na zápase. Žirafa byla vyobrazena na dresech a ponožkách. Na zápasy se také nosila plyšová žirafa, která sloužila stejně jako u BK Přelouč ke štěstí. Žirafa je dokonce i na klubovém znaku BK Studánka Pardubice. Aleš Sekot tvrdí, že „*antropologové zpravidla vymezují rituál jako chování aktivované setkáním s vysoce riskantními situacemi ve smyslu fyzického ohrožení či obavy před neúspěchem v různých formách lidských aktivit. Rituálům bývá přisuzována funkce účinné sociální kontroly schopností vyvolávat žádoucí postoje a motivace, navozovat stav přirozené empatie a vstřícné komunikace*“ (Sekot 2008: 81). Každý tým, který vyznává hodnoty fair-play, před zápasem zdraví své soupeře a rozhodčí. Hráči jsou vyrovnáni do řady vedle sebe a kapitán týmu začíná většinou pozdrav slovy „rozhodčím a soupeřům na zdar“ a celý tým odpoví „zdar“ a přitom tleskne. Tento způsob pozdravu je mezi týmy nejpoužívanější. V Sokol Hradec Králové se zdravili soupeři a rozhodčí slovy „rozhodčím a soupeřům třikrát zdar“. Po zápase se týmy vzájemně loučí a děkují za hru či gratulují k výhře. To probíhá nejčastěji formou podávání či plácání rukou. Aleš Sekot je toho názoru, že „*obřadové rituály jsou pak výrazem utvrzování sama sebe prostřednictvím sdružení s ostatními, příslušnosti k důležité komunitě. Sociologicky vzato k sounáležitosti s referenční skupinou hodnotového sdílení, kdy pak rituály stvrzují vlastní důležitost a sebeidentitu: Pevné sepjetí s týmem, sportovním odvětvím, světem sportu obecně*“ (Sekot 2008: 83). Aleš Sekot dále pokračuje, že rituály jsou výrazem respektu před významem daného okamžiku či situace. Rituály jsou většinou neuvědomované, ale jsou významné pro každého jedince. Pomáhají ve chvílích, kdy se cítíme nejistí, oslabení, osamocení a mohou nám přispět k nádherným okamžikům oslavy života a radosti (Sekot 2008: 83). Hráči z týmu v Nebrasce, jehož součástí byl i informant Antonín, vždy před zápasem děkovali bohu, za to, že můžou hrát hru, kterou mají rádi, s lidmi, které mají rádi a zakončili to slovy „amen“ (Antonín 24 let, Přelouč). V BK Studánka Pardubice v ženském týmu se stalo rituálem si poslední tři minuty do začátku zápasu ještě v době rozcvičování, pustit píseň od AC/DC „Highway to Hell“. Hráčky to mělo namotivovat a nabudit do zápasu. Každý jedinec může mít svůj vlastní individuální rituál. Spoluhráč Antonína Kamil, například vždy před střelením trestných hodů, běží na půlku hřiště a tleská si do steh. Stalo se to pro něj zvykem, habitem. Někteří jedinci předvádějí tanečky pokaždé, když dají koš. Já si před zápasem vždy musím vypít sklenici vody doplněnou o hořčíc. Sokol Hradec Králové má ve svém klubovém znaku vyobrazenu lvici, je to proto, že se hradecká dívčí a ženská družstva přezdívaly „hradecké lvice“. Chlapecké a mužské týmy mají pro změnu v klubovém znaku

sokola. Nazývají se „Královští Sokoli“. Ve většině týmů je také zvykem zakončit sezónu formou společného trávení času, například, že jde celý tým na bowling. Rituály mohou být ale také založené na pověře. Aleš Sekot je toho názoru, že „*rituály založené na pověře – tedy rituály symptomatické pro svět sportu, lze charakterizovat obdobně jako rituály obecně. Zejména opakujícím se, neobvyklým a neměnným chováním, chápaným svými praktikujícími aktéry jako pozitivní faktor dosahování vlastních cílů vzdor skutečnosti neexistence kauzality takového jednání na jedné straně a jeho výsledku na druhé straně*“ (Sekot 2008: 84).

V ženském družstvu v Hradci jsme věřily, že když po písknutí rozhodčího na signál konec rozcvičení a začátek zápasu, vystřelíme a nedáme koš, přinese nám to smůlu či dokonce prohru. Pokud jsme vystřelily a nedaly koš, střílely jsme, dokud koš nepadl. Tato pověra se uchytila později i v Pardubicích v ženách, kam se dostala z Hradce. V týmech je také běžné mít v šatně své vlastní místo na sezení. V Hradci Králové jsme měly každá své vlastní skříňky, které jsme si mohly vybrat. Dokonce jsme si je i podepsaly. Šatna byla vyhrazena jen pro některá hradecká družstva a nikdo jiný do ní nesměl. V BK Přelouč byly malé šatny, které mohl používat kdokoli, a tak si sportovci vybíraly místa, které byly zrovna volné.

Když je v nějakém týmu přítomna určitá míra soudržnosti, tak ten tým (skupina) je lepší, i výkonnostně, můžeme tedy říci, že čím větší soudržnost je, tím lepších výsledků dosahujeme. Je důležité, aby se pracovalo na udržování a budování soudržnosti, nejlépe už od začátku vzniku nějaké skupiny nebo týmu. Docílit toho můžeme například tím, že se otevřeme členům týmů, aby nás líp poznali, sdělíme jim své problémy nebo své silné a slabé stránky, a co bychom potřebovali zlepšit. Je potřeba, aby spolu členové týmu dobře vycházeli, a k tomu je důležitá důvěra. Takový přístup se odehrával podle informanta Antonína v Nebrasce. Jíří Welsch je ale jiného názoru.

„Tady je velký rozdíl mezi Evropou a Amerikou. Protože v Evropě je na to kladen velký důraz. Sportovní kluby a týmy spolu fungují nejen na hřišti, ale i mimo něj. Je to otázka evropské kultury, protože v NBA k tomu mají úplně jiný přístup. To byla jedna z věcí, na kterou jsem si musel zvykat, a asi jsem si na to ani nikdy nezvyknul. Když jsme cestovali na zápas, a v NBA se cestuje hodně, tak jsme se jako tým sešli jen na tréninku a pak až při zápase. Každý tráví čas sám, i při jídle. Navíc mají hráči v jednotlivých městech své kamarády nebo rodinu a tráví čas každý podle sebe. Takhle to v Evropě vůbec nefunguje. Když je tým na cestách, tak bydlí spolu v hotelu, hráči se spolu stravují, chodí spolu ven. I proto jsem se ve světě NBA cítil mnohdy hodně osaměle“ (Welsch J. 2021 in Dock.cz 2021).

Důvěru samozřejmě nejlépe získáme, když spolu budeme navzájem trávit čas, například tím, že se budou pořádat různé aktivity jako plesy, výlety nebo grilování. Tyto aktivity se uskutečňovaly převážně v týmu BK Litomyšl. Naopak v týmu Sokol Hradec Králové jsem nebyla svědkem ani jedné z těchto aktivit, ale hráčky spolu trávily čas i mimo basketbal. Mimo basketbal jsem s některými spoluhráčkami trávila čas ojedinele, většinou když jsem u nějaké hráčky musela přespat, například v době soustředění v Hradci Králové, kdy tréninky byly třikrát denně a mně by se nevyplatilo jezdit domů. Často jsem si v Hradci připadala, že mezi holky nezapadám a nemám si s nimi moc, co říct. Výjimku tvoří pak samozřejmě i soustředění, které můžeme považovat za aktivitu pomáhající k udržování a budování sociální koheze. Snad každý sportovní tým má své soustředění. Pomáhá sportovcům k přípravě na novou sezónu, k vylepšování svých sportovních dovedností a vztahů mezi spoluhráči. V budování a udržování koheze je dobrý například trenér, kterého můžeme považovat také za „leadera“, který se stará o vnější stránku týmu. Takový trenér pořádá tyto aktivity, které jsme zde zmiňovaly. Důležité jsou ale i aktivity, kde trenér není, například ve škole. Je potřeba, aby se těchto aktivit účastnili všichni členové. Může se stát, že přijdou „těžké časy“ či náročné situace, například koronakrize, kdy je omezen nějaký vzájemný kontakt. Některé týmy nebo skupiny to může posílit, některé zase zcela zničit (většinou ty, které mají slabou kohezi). Vztahy v týmu se mohou oslabit, protože spolu hráči (i trenér) vzájemně nekomunikují nebo se nesejdou. Podle Antonína se v USA často pořádají oslavy (většinou po zápase) a důležité je, abych se jich účastnili všichni členové týmu. Soudržnost se ničí, když jsou špatné podmínky nebo špatná komunikace. Záleží také na tom, zda jde jedinci více o individuální úspěch nebo mu jde více o úspěch týmový. Antonín tvrdí, že v době koronakrize bylo téměř nemyslitelné nemít sport (hlavně na školách), protože jsou v tom příliš velké peníze, takže zrušit sezónu je ekonomicky náročné, což je velký rozdíl v Česku a v USA. Můžeme vidět, že zde hraje velkou roli ekonomický kapitál. Bourdieu rozlišoval tři formy kapitálu (čtyři, pokud budeme počítat kapitál symbolický): „*kapitál ekonomický, sociální a kulturní. O jaký kapitál se jedná, se dozvíme vždy až v závislosti na konkrétním sociálním a historickém kontextu. Například kapitál rétorický či kapitál vzdělanostní*“ (Antropoweb.cz 2011). Sociální kapitál se vysvětluje podle Bourdieua jako sociální síť, kterou někdo má, jako lidé, ke kterým se může uchýlit. Bohatství, které lidé vlastní z hlediska financí, se nazývá ekonomický kapitál a kulturní symboly, které lidé mají ve svém vlastnictví, se nazývají kulturní kapitál. Kulturní kapitál má ještě další tři aspekty. Objektivizovaný kulturní kapitál se skládá z předmětů, z kulturních statků, které rodina má, jako jsou obrazy nebo trampolína či basketbalové koše. To, čemu Bourdieu říká ztělesněný kulturní kapitál, souvisí s internalizovanými hodnotami a

přesvědčeními, které utvářejí každodenní interakci (Bourdieu 1986 in Overdevest 2014: 2). V USA rodiče musí kumulovat kapitál velmi brzy, aby pak jejich děti mohly jít studovat. A pokud jste chtěli dělat sport závodně, museli jste jít na školu. Podle Antonína víme, že sporty jsou v Americe často součástí škol, které na to dávají peníze. Antonín tvrdí: „*Oni nám dají peníze na to, abychom mohli hrát, i když prohrajeme, tak z toho má škola peníze, takže by mohli více riskovat než třeba v Česku. V první vlně koronaviru nám v USA zrušili turnaj, ale lidi to pochopili. V druhé vlně zruší sezónu, ale někteří to berou tak, že je koronavirus malý risk, a podle nich není potřeba rušit sezónu*“ (Antonín 24 let, sociální sítě). Ekonomický kapitál hrál v jednu chvíli důležitou roli také v týmu Sokol Hradec Králové. Hráčky, které sehnaly sponzory, v zápase hrály déle. Pozorovala jsem to na sobě a na jiných hráčkách, které sponzory sehnaly. Všechny jsme pak v zápase hrály déle. Sponzoring fungoval i v BK Litomyšl. V BK Litomyšl se na každém zápase vybíraly dobrovolné příspěvky, které pak byly v rámci „Nadace manželů Pokorných“ použity na pomoc postiženým dětem. Tato nadace byla zároveň i sponzorem. Loïc Wacquant rozšiřuje Bourdieuho kapitály ještě o kapitál tělesný (Wacquant 2004). „*Ten pojímá v souvislosti s disciplinací a trénováním těla, které mu dávají specifickou formu, do níž se projevují hodnoty a požadavky kultury či specifické komunity. Tělesný kapitál pak dle Wacquanta ve smyslu pohybových i mentálních technik je nedílnou součástí habitu*“ (Malíková 2018).

Ve všech čtyřech týmech se kontakt v době koronakrizy udržoval hlavně přes sociální sítě, ale osobní setkání nebylo možné. Hlavní trenér BK Litomyšl uskutečňoval online tréninky s videokamerami, aby udržoval kontakt a kondici v týmu. Můžeme tedy říci, že internet posiluje soudržnost, protože jak říká Anderson, média jsou to, co umožňuje každodenní virtuální kontakt jedince s celou komunitou (Anderson 2008 in Horálek 2012: 37). Kromě online tréninků, trenér BK Litomyšl se pokoušel i o teoretické online schůzky, při kterých se rozebíraly převážně basketbalové herní strategie. Každý účastník schůzky měl za úkol přispět vlastním názorem nebo příspěvkem. Do toho všeho také trenér uskutečnil celoklubovou běžeckou výzvu, při níž si každý účastník měl zaznamenávat svůj běh, který pak následně poslal trenérovi. Nejlepší běžce pak na konci čekala odměna. Tyto aktivity nebyly povinné, ale ti hráči, co se jich neúčastnili, museli svou neúčast odůvodnit. V každém týmu se vždy na konci sezóny pořádalo rozloučení se sezónou. Celý tým se společně sešel u jednoho stolu v restauraci, na bowlingu atd. Šiška a Slepíčka docházejí k závěru, že v obecné rovině je koheze hodnocena jako „*pozitivní vlastnost sportovních družstev, vytvářející předpoklady jak pro aktuální skupinový výkon, tak v delší časové perspektivě i pro úspěch*“

v soutěži“ (Šiška, Slepíčka 2011: 18). Soudržnost se ničí, když jsou špatné podmínky nebo špatná komunikace. Když není dostatečná soudržnost v týmu, či skupině, může to vést až k rozpadu. Záleží také na tom, zda jde jedinci více o individuální úspěch nebo mu jde více o úspěch týmový. Schneider, Gruman a Coutts jsou toho názoru, že „nelze pochopit podstatu soudržnosti bez respektování skutečnosti, že vzájemné emoční vztahy jsou podstatnou součástí sil držících skupinu pohromadě. Skupina bez zastoupení emoční dimenze se vyznačuje konflikty s tendencí k rozpadu“ (Schneider, Gruman, Coutts 2005 in Šiška, Slepíčka 2011: 14). Může se stát, že k vám ostatní spoluhráči budou přistupovat negativně a může docházet ke konfliktům. Úkolem „leadera“ je těmto konfliktům předcházet a snažit se vytvořit atmosféru pro všechny stejnou. Takový „leader“ je dobrý „leader“. S tím souvisí i soutěživost.

Ve sportu je soutěživost důležitá. Když by tu nebyly ostatní týmy, tak bychom nepotřebovali soudržnost, a tedy když by tu nebyla soutěživost, nebyla by ani soudržnost. Tým potřebuje ke své existenci i ostatní týmy. Antonín tvrdí, že „když je cílem za každou cenu vyhrát, taková soutěživost je „zdravá“. Pak tu může být ale i destruktivní soutěživost, v níž je cílem být lepší než ten druhý, protihráči, ale někdy i spoluhráči se nemají rádi a není to pouze na hřišti, ale i mimo něj“ (Antonín 24 let, Přelouč). Podle Antonína americké basketbalové týmy kladou důraz na rodinu a kulturu. „Po sedmi letech se tým stává něčím víc než jen týmem, a to se v Americe snaží hodně budovat. Způsobem, jakým k nám trenér promlouval v Nebrasce, takový způsob byl mnohem hlubší. Snažil se nám říct, že to není jen o basketu či jakýmkoli jiným sportu. Trenér sám se hráčům otevře a sdílí s nimi jeho problémy, i když se jedná o problémy v rodině“ (Antonín 24 let, Přelouč). V Česku to není tak silné, v Americe to podle Antonína mnohem více budují, snaží se vybudovat kulturu toho týmu (Antonín 24 let, Přelouč). Takto podobně promlouvá i trenér ženského týmu BK Přelouč, který sdílí s týmem své problémy. Overdevest ve svém článku říká že, „přesvědčení a hodnoty spojené se sportem a cvičením mohou být považovány za oborově specifický prvek habitu, který nazýváme sportovní habitus. Sportovní habitus tak formuluje, jak lidé přemýšlejí o úloze sportu v životě a také o typu činností, které vykonávají či nevykonávají. Je budována prostřednictvím interakce v rámci oblasti sportu, tedy internalizací sdělovaných hodnot a postupů týkajících se sportu a cvičení“ (Overdevest 2014: 3). Ze všech čtyř týmů, které zde popisuji, je v Přelouči pro mě nejpřátelštější atmosféra. Současný trenér je kamarádem a spoluhráčem zároveň, který přistupuje ke všem hráčkám stejně. Sám se občas zapojuje do tréninku a hraje s námi. Když přijde nová hráčka, tým k ní přistoupí, jako by tam byla už od začátku. Je přijata okamžitě a přistupuje se k ní jako ke kamarádce. V týmu BK Studánka

Pardubice jsem si takto nepřipadala. Do toho týmu jsem přišla jako nová hráčka a nikdy jsem se necítila, že bych do týmu zapadla. I když se zde k trenérovi přistupovalo také jako ke kamarádovi, přišlo mi, že některé upřednostňuje více. Většinou to byly hráčky, které působily v týmu už od začátku a které chodily s trenérem na pivo. Tady můžeme pozorovat specifickou habitualizaci. Když nepůjdeme s trenérem na pivo, máme nevýhody. Byly zde ale i výjimky, pokud byla hráčka výkonnostně jedna z nejlepších v týmu a nechodila na pivo, v zápase hrála. Soudržnost se budovala jen mezi určitými hráčkami.

Jedním z nejdůležitějších a nezbytných bodů pro socializaci a sport je vlastní tělo. Tělo nelze oddělovat od sportu. Legrand a Rat tvrdí, že „*basketbal je sportem souhry a obratnosti. Jeho pěstování v člověku rozvíjí řadu důležitých vlastností. Náročnost pravidel člověka vede ke zvládnání pohybů, jeho výbušnosti a tím k sebeovládání. Rychlý start z místa kupředu, obratnost při prudké změně pohybu, to vše musí hráč umět. Hráč se musí také naučit reagovat na pokyny, které dostává během hry, jedná se o tzv. umění číst hru*“. Je potřeba se toto umění učit – sledovat, co se děje kolem hráče, a soustředit se“ (Legrand, Rat 2002: 18). Nic z toho by nebylo možné ovládnout, kdybychom neměli tělo. Blanchard tvrdí, že fyzičtí antropologové vyvinuli mnoho technik pro měření těla. Tyto techniky používá i antropolog sportu. Jednou takovou technikou je například měření těl sportovců, kde je snaha o korelaci tělesných typů s konkrétními sportovními dovednostmi¹² (Blanchard 1995: 3) Kukuškinův článek „Růst, tělesnost a výkonnost“ například popisuje výsledky studie, kterou v roce 1960 provedla tehdejší Státní všeobecná instituce Tělesné kultury Sovětského svazu, v níž byli „dospělí sportovci“ v zemi podrobeni sérii měření. Výsledky naznačily, že „*každý druh sportu má své specifické zvláštnosti a vliv na tělesný vývoj a funkční schopnosti člověka*“¹³ (Kukuškin in Blanchard 1995: 3). Blanchard dále pokračuje, že bylo zjištěno, že kladiváři, vzpěrači a zápasníci mají největší obvod hrudníku a basketbalisté největší expanzi hrudníku. Na druhou stranu plavci mívali největší plicní kapacitu. Vztah mezi fyziologií sportu a fyzickou antropologií na území dnešního bývalého Sovětského svazu vedl v některých institucích k domněnce, že antropolog je s největší pravděpodobností ubytován na katedře

---

¹² Many of the body measurement techniques that have been developed by physical anthropologists are used by sport anthropologist. One such is the measurement of Athletes' bodies at the attempt to correlate body types with particular sport skills (Blanchard 1995: 3).

¹³ Kukuškin's article on "Growth, Physique, and Performance" describes the results of study that was undertaken in 1960 by the then Soviet Union State General Institute of Physical Culture in which "adult sportsmen" in the country were subjected to a series of measurements. The results suggested that "each type of sport has its own specific peculiarities and influence upon the physical development and function capability of man" (Kukuškin in Blanchard 1995: 3).

tělesné kultury nebo tělesné výchovy (např. na univerzitě v Tartu v Estonsku)¹⁴ (Blanchard 1995: 3-4). Lidé se mě často ptají, zda nehraji basketbal, protože jsem vysoká (186 cm), vždy jim řeknu, že ano. Mám ale zkušenost i s tím, když řekla hráčka vysoká 160 cm, že hraje basketbal, tak na ní lidé nevěřičně koukali a tázali se jí, jak může hrát basketbal, když je tak malá. „*Basketbal je jen pro vysoké lidi*“, říkali. Člověk nemusí měřit dva metry, aby mohl hrát basketbal. Jak říkají Legrand a Rat „*Svou hru musíš přizpůsobit svému tělu*“ (Legrand, Rat 2002: 18). Vysoký hráč je však výhodou. Naše tělo o nás může říct mnoho informací. Díky sportu své tělo, ale i osobnost rozvíjíme. Malíková ve své práci zmiňuje, že skrze box jako aktivitu vyžadující disciplínu v životosprávě se dle Wacquanta u boxerů z ghetta začal rozvíjet disciplinovanější životní styl i mimo tělocvičnu. Dle Wacquanta tedy sport není pouze prvkem životního stylu. Sport může životní styl utvářet a přeměňovat – prostřednictvím participace v komunitě či instituci, v níž se sdílí společné hodnoty vycházející z požadavků sportu (Wacquant 2004 in Malíková 2018: 8). „*Sportovci bývají často nejlepší manažéři*“, byla věta, kterou mi několikrát řekl manažér jedné ekonomické firmy. „*Je to především právě díky jejich smyslu pro disciplínu*“, pokračoval. Podle Jany Jetmarové je „sport záležitostí bytostně tělesnou, spojenou s disciplínou a kontrolou těla, s tělesnými vjemy jako je pach, bolest, únava nebo euforizující radost z pohybu“ (Jetmarová 2017: 55). Mnoho basketbalistů má problémy s kotníky nebo s koleny. V mém případě to bylo koleno, které mi neumožnilo téměř celý rok hrát basketbal. Když se mi zranění přihodilo, byl to pro mě velký šok, měla jsem strach, že už nikdy nebudu moc hrát basketbal naplno. Stalo se mi to v Hradci, v době, kdy se mi začalo celkem dařit. Bolest další den ustoupila a vypadalo to v pořádku, dokud jsem se nerozeběhla a neluplo mi v kolenu. Zašla jsem za primářem pardubické nemocnice, který byl zároveň i doktorem profesionálního basketbalového týmu BEKSA Pardubice, kde hrál můj bratr. Profesionální týmy měly běžně svého doktora. Primář mi řekl, že mám prasklý meniskus a přetržený přední křížový vaz, a že budu muset jít na dvě operace. Zranění se mi stalo v období maturity (2016), a já jsem byla na jednu stranu ráda, protože jsem měla více času na učení. Hradecký tým moje zranění nijak moc neoslabilo, ale přišli o vysokou hráčku. Navíc se mělo přecházet do kategorie žen, a tam se mnou nepočítali. Zranění mě při normálním pohybu nebolelo a nijak neomezovalo, ale pokud jsem se rozeběhla nebo udělala

---

¹⁴ Hammers-throwers, weight-lifters, and wrestlers were found to have the largest chest circumference, although basketball players had the largest largest chest expansion. On the other hand, swimmers tended to have the greatest lung capacity. The relationship between sport physiology and physical anthropology in what is now the former Soviet Union has led to the assumption in some institutions that anthropologists are most likely to be housed in physical culture or physical education departments (e.g. University of Tartu, Estonia) (Blanchard 1995: 3-4).

prudší pohyb, vždy se mi koleno podlomilo. S tímto zraněním nešel dělat žádný aktivní pohyb. Po úspěšných operacích mě čekala dlouhá rekonvalescence a rehabilitace. Abych mohla začít zase hrát basket, musela jsem posílit sval u kolena, aby se zranění neopakovalo. Chodila jsem poctivě do posilovny a průběžně i na kontroly k primáři, který mi vždy řekl, jestli je to potřeba posílit ještě více nebo ne. Na koleno jsem dostala ortézu na míru, kterou nosím dodnes, i když už je koleno zcela v pořádku. Ortéza mi dodává psychickou pohodu, když ji nemám, jsem nervózní a bojím se hrát. Po návratu na hřiště jsem měla opravdu strach, že se mi to stane znovu. Navíc jsem se do basketu musela zase dostat, takže jsem nepodávala ze začátku velmi dobré výsledky. Asi rok před tím, než se mi stalo zranění, se při zápase zranila moje sestra, která v tu dobu hrála za BK Přebuz (2015). Zranění bylo stejné jako pak u mě. Po jejím vyléčení, na prvním zápase při rozcvičení se jí bohužel zranění stalo znovu. Tentokrát jí praskl jen meniskus. Sestra na operaci nešla. S prasklým meniskem se může normálně sportovat, jen se koleno více opotřebovává. Sestra tak s basketem skončila. Nemrzelo jí to. Basket už jí moc nebavil. Basket hrála potom už jen kvůli tomu, aby měla nějaký pohyb. Je možné, že toto zranění máme v rodině. Moje mamka měla prasklé menisky v obou kolenech. Po vyléčení se ale k basketu vrátila a hrála ho dalších pár let. Další zranění se mi přihodilo při školním tréninku na sportovním gymnáziu. Vlastní spoluhráčka mi omylem zlomila nos. Musím říct, že mě to nebolelo. Jen se mi motala hlava a hrozně mi tekla krev z nosu. Trenér mě zavezl do nemocnice a vzal s sebou i moji spolužačku kamarádku, aby tam byla se mnou. Musela jsem jít na operaci. Ta proběhla v pořádku. Nejhorší fáze pro mě byla po operaci, kdy mě dali doktoři do nosu tamponátek. Bolela mě z toho šíleně hlava, nos a těžko se mi dýchal. Trvalo to asi dva dny, než mi tamponátek vyndali. Tyto dva dny pro mě byly utrpením. Nos mi spravili a několik měsíců jsem musela při zápasech a trénincích nosit chránič na nos. Těžce se mi s tím hrálo. Moc jsem přes to neviděla a bohužel se to podepisovalo i na mé výkonnosti. V tu dobu jsem hrála za Hradec a byla jsem dle mého názoru spíše přítěží. Zlomený nos měl i můj bratr, kterému se zranění stalo v USA. I u něho se to podepisovalo na jeho výkonnosti. Co se týče tělesnosti, na kterou Wacquant kladl důraz, je důležité u žen určitě nezapomenout i na menstruaci. Menstruace může ovlivňovat náš výkon. Dovalil tvrdí, že „*v souvislosti s menstruací byla pozorována snížená i zvýšená výkonnost*“ (Dovalil 2008: 298). Mnoho žen při menstruaci trpí silnými bolestmi. Setkala jsem se s tím, že některé ženy nemohly trénovat či dokonce hrát zápas, protože měly menstruaci. Jednou, když jsme měly v Hradci trénink a byly jsme už celý tým v šatně převlečené a připravené začít trénovat, jedna z žen se držela za břicho a říkala, že to nedá, ať jí u trenérky omluví, že jí není dobře. My jsme věděly, že má menstruaci, řekla nám to, ale trenérce ne. Některé ženy,

když mají menstruaci nebo teprve očekávají svou periodu, si před zápasem nebo tréninkem vezmou prášky proti bolesti, někdy i preventivně, když bolesti zrovna nemá, ale očekává je. Já jsem jedna z těch, co má silné menstruační bolesti, a protože chci zápas odehrát, беру si občas před zápasem prášek na bolest. Dovalil je toho názoru, že trénink žen v době menstruace vyžaduje silně individuální přístup. Někdy je potřeba trénink vynechat, záleží na každé ženě, jak dobře zatížení snáší. Doporučuje se proto zatížení snížit. Nezbytnou součástí je přísné dodržování hygieny (Dovalil 2008: 298). Dovalil dále pokračuje, „*sportování v době těhotenství a po porodu bývá individuální. Přiměřený pohyb, tedy i trénink, je prospěšný a doporučuje se zhruba do pátého měsíce, zcela nepřístupná je však přílišná námaha či vyčerpání. Po porodu připouštějí lékaři zahájení tréninku za 5-8 týdnů, účast na soutěžích asi po půl roce*“ (Dovalil 2008: 298). Pokud nejsme úplně fit a trenéři to poznají, nechají nás sedět nebo nás pošlou domů. Nikdy jsem se nesetkala s tím, že by nás trenéři pouštěli na hřiště, pokud se necítíme dobře. Trenéři se v průběhu tréninku nebo zápasu ptali, zda už se cítíme dobře a jestli můžeme hrát. Setkala jsem se však s tím, že když nebylo hráčce nejlíp a trenér (nebo rodič) o tom nevěděl, hráčka i přesto trénovala nebo hrála zápas. Podle karnální sociologie, sociální realitu lze pochopit skrze tělo. Nemůžeme to pochopit, dokud to neprožijeme (Wacquant 2004: viii).

5 Závěr

Stejně tak jako Wacquant musel podstoupit bolestivý a vyčerpávající proces boxera (Wacquant 2004: 10), tak i já jsem musela podstoupit bolestivý a vyčerpávající proces basketbalistky. Boxerská tělocvična se pro Wacquanta stala úplně jiným světem. Oproti ghettu, kde panovala kriminalita, nekontrolované násilí a drogy, byla tělocvična místem sebedisciplíny, kontrolovaného násilí či regulací násilí. Místem, kde se lidé učí respektu k ostatním (Wacquant 2004: VIII-X). Tak, jak působila tělocvična na Wacquanta, působila i na mě, s tím rozdílem, že pro mě byla dobře známým místem, ve kterém jsem vyrůstala. Souhlasím s Alešem Sekotem, když tvrdí, že sport je sociálně konstruovaný fenomén a také aktivitou vznikající a vyvíjející se ve vzájemném soužití lidí. Historicky vzato byl utvářen v rámci kulturně podmíněných sociálních vztahů a jeho základním rysem je radost z pohybu čelící civilizacím nástrahám každodennosti. (Sekot 2008: 14). Sport jedincům umožňuje, aby neměli čas na drogy a pomáhá udržovat zdravý životní styl či ho dokonce utvářet. V některých týmech můžeme pozorovat specifický habitus basketu. Funguje to stejně u mužů i žen. Když s týmem nevykonáváme určité praktiky (chození na pivo), jedinec se může ze skupiny odloučit či ho skupina může vyloučit. Můžeme říci, že habitus basketu nám vštěpují hlavně trenéři. Ti nás už od malička učí základní pravidla basketbalu. Trénují naše dovednosti a schopnosti a vychovávají nás. Každý tým má ale jiný styl práce. Každý trenér mě učil střílet trestné hody jiným způsobem. S basketem člověk může začít v jakémkoli věku, ale pokud neprojde tímto procesem učení a výchovou, takový člověk dle mého názoru nemůže basketbal vykonávat na vyšší úrovni. Součástí habitu jsou rituály, které jsou praktikovány v každém týmu. *„Je to právě vrcholový výkonnostní sport, svojí směsicí sportovních dovedností a náhodných okolností, který vytváří prostor pro iluzi možnosti spoluovlivňovat výsledky sportovního klání cestou rituálního chování. Lidé právě v situacích přípravy na důležitý sportovní výkon, kdy se aktualizuje subjektivní síla aktuální výkonnosti a objektivní okolnosti vnějšího prostředí, mají tendenci „ovlivnit“ stav věcí pověřeným chováním formou rituálů“* (Sekot 2008: 85). Každý tým má nějaký pokřik, který jim dodává bojovnost, motivaci, jistotu do zápasu. Mohou existovat různé pověry. Týmy mají své maskoty a věří, že hráčům přinese štěstí. To všechno jedincům zlepšuje psychiku, a tím pádem i jejich výkonnost. Socializace v ženských basketbalových týmech začíná osvojováním si základních dovedností, schopností a vztahů, které postupným trénováním rozvíjíme a utváříme svou osobnost. Pomocí sportu formujeme svou osobnost. Kromě dovedností, schopností a vzájemných vztahů jsou ve sportu

důležité také zkušenosti. Mám zkušenosti z více týmu, s vícero trenéry a také s vyššími soutěžemi. Chtěla jsem basket hrát na vyšší úrovni, a nejen pro zábavu. Chtěla jsem se zlepšovat, a proto jsem šla do jiných týmů k jiným trenérům. Záleží vždy také na motivaci jedince. V mém případě mě k tomu vedli dost rodiče, kteří lpěli na tom, abych hrála vyšší soutěže. Během dětského období se hráči velmi často obměňují, kvůli různým faktorům, například odchod kamarádky z týmu či přechod na jinou školu. Proces socializace je nekonečný proces a časem se obměňují nejen hráči, ale celé týmy. Dostáváme se do nového prostředí, i když je podobné předchozímu, fungují v něm trochu odlišná pravidla. Setkáváme se z úzkostí a strachem. Pro mě představoval přechod do jiného týmu stresující záležitost. V Pubertě mnoho lidí se sportem skončí, protože je sportování už tolik nenaplňuje, nebo se chtějí více věnovat škole. Naopak mnoho lidí začne sportovat a pro některé to může být únik od reality, stejně tak jako box působil na Wacquanta. Pro ženy hrající nižší ligu, jako to je v případě BK Přebrouč, představuje basketbal aktivní odpočinek či způsob relaxace. Únik od každodenního stresu, práce a dětí. Představuje to pro ně místo klidu. Ženy zde nemají takové ambice. Nechtějí postoupit do vyšší ligy, ale snaží se umístit na co nejlepší místo. V mém případě šlo o větší ambice, chtěla jsem být lepší, a tak jsem přecházela do jiných týmů, kde jsem se mohla zlepšovat. Hnala mě také touha po soutěživosti a touha po uznání ostatních. Specifický habitus v basketu, ale i ve sportu celkově, může představovat sportovní hala nebo šatna. Je to prostor, ve kterém se sdílí veškeré názory. Některé týmy mohou mít šatnu spojenou s otevřeností. Můžeme zde mluvit otevřeně anebo říct něco individuálně. Místo, kde probíhá vzájemná komunikace s hráči a trenéry. Místo, kam hráči a trenér odcházejí během zápasu, aby si mohli říct veškeré pocity a informace ze zápasu. V práci jsem nabídla taky interkulturní pohled na basketbal v USA a basketbal v českých zemích. Díky globalizaci stále více týmů, začíná přejímat praktiky z USA, tím, že častěji začínají používat anglických výrazů jako je backdoor, hatch alley-oop atd., nebo se pravidla basketbalu v českých zemích změni, když se změni v NBA. „Basketbal v České republice zejména na té nejvyšší úrovni, již sahá daleko za hranice našeho území. Se zahraničními hráči i trenéry se setkáváme velmi pravidelně (trenérské kliniky, kempy atd.)“ (Cz.basketbal 2022). Basketbal je sport, který se hlásí k americkému původu. K USA se české země také začínají přibližovat skloubením sportu a školy, kdy vznikají školy či univerzitní ligy, které toto skloubení studia a vzdělání umožňují. Nesmíme také opomenout tělesnou stránku, která je ve sportu velmi důležitá a nezbytná. S tělem souvisí naše prožitky, bolest, relaxace a mnoho dalšího. Mnoho lidí sportuje proto, aby měli hezká těla nebo aby se udržovali v kondici, stejně tak jako mnoho žen v BK Přebrouč, ale ženy z ostatních týmů nevyjímaje. Pozorovala jsem rozdíly v trénování

mužů a v trénování žen. Trenér v BK Litomyšl, nejprve trénoval chlapce a muže, dokud nezaložil ženský tým. Přistupoval k nám, tak jak byl zvyklý u chlapců/mužů. Tento přístup, nám ale nevyhovoval, a on si toho byl vědom a sám řekl, že k nám musí změnit přístup. Abych si mohla odpovědět na otázky a pochopit proces socializace v ženských basketbalových týmech, musela jsem to prožít, jak tvrdí i Wacquant.

Použitá literatura

Antropoweb.cz 2011. *Základní koncepty Pierra Bourdieu: pole – kapitál – habitus*. Dostupné z: http://www.antropoweb.cz/cs/zakladni-koncepty-pierra-bourdieu-pole-kapital-habitus#_ftn2 [09.03.2022; 10:39].

ARCHIV KLUBU BK PŘELOUČ, KRONIKA

Basketpce.cz. 2022. Vize. Dostupné z: <https://www.basketpce.cz/vize> [29.03.2022; 10:41].

Benson, A. J., M. B. Evans, M. A. Eys. 2016. Organizational socialization in team sport environments. *Scandinavian Journal of Medicine and Science in Sports*. March 2016. 463-473.

Birchwood, D., K. Roberts, G. Pollock. 2008. Explaining differences in sport participation rates among young adults: Evidence from the South Caucasus. *European Physical Education Review*, 14, 283–298. DOI: 10.1177/1356336X08095667.

Bkhk.cz 2021. *Historie klubu*. Dostupné z: <http://www.bkhk.cz/historie-klubu> [01.02.2022; 19:04].

Bklitomysl.cz 2022. O nás. Dostupné z: <https://www.bklitomysl.cz/o-nas> [06.04.2022; 10:39].

Bkpardubice.cz 2022. *Historické milníky klubu*. Dostupné z: <https://bkpardubice.cz/historie> [22.03.2022; 19:49].

Bkstudanka.cz 2020. *Kdo jsme*. Dostupné z: <https://www.bkstudanka.cz/kdo-jsme> [22.03.2022; 18:38].

Blanchard, K. 1995. *The Anthropology of Sport: An Introduction*. London: Bergin and Garvey.

Bourdieu, P. 1998. *Teorie jednání*. Praha: Karolinum.

Bourdieu, P. 1986. The Forms of Capital. In: J. E. Richardson (Ed), *Handbook of theory of research for the sociology of education*. New York: Greenwood Press.

Bourdieu, P. 1977. *Outline of a Theory of Practice*. Cambridge Studies in Social Anthropology, No. 16. Cambridge, London: Cambridge University Press.

Britannica, The Editors of Encyclopaedia 2020. "YMCA". *Encyclopedia Britannica*, Dostupné z: <https://www.britannica.com/topic/YMCA>. [24.05.2022; 11:51].

Bruner M.W, I. D. Boardley, J. Côté. 2014. Social identity and prosocial and antisocial behavior in youth sport. *Psychol Sport Exerc* 2014: 15: 56–64.

Bulušek, M. 2016. *Vznik a vývoj basketbalu na Přeloučsku*. Plzeň: Západočeská univerzita v Plzni

Bureš, P., J. Plichta 1931. *Sport a tělesná kultura v Československé republice a cizině*. Praha: Almanach sportu.

Cbf.cz 2022. BASKETBALOVÝ KLUB STUDÁNKA PARDUBICE, z. s. Dostupné z: https://www.cbf.cz/administrativa/adresar-klubu/klub_1429.html [13.06.2022; 13:30].

- Cci.cz 2022. *Rozdíly ve sportu na škole v USA a v ČR*. Dostupné z: <https://www.cci.cz/studium-na-stredni-skole-v-zahranici/usa/clanky/rozdily-ve-sportu-na-skole-v-usa-a-v-cr/> [28.05.2022; 16:51].
- Dock.cz 2021. *Ve světě NBA jsem byl osamělý*. Dostupné z: <https://www.dock.cz/ve-svete-nba-jsem-byl-osamely> [31.05.2022; 15:45].
- Dovalil, J. 2008. *Lexikon sportovního tréninku*. 2., upr. vyd. Praha: Karolinum.
- Fiba.basketbal 2022. Dostupné z: <https://www.fiba.basketball/> [17.05.2022; 18:46].
- Horálek, A. 2012. Tři přístupy k pupkům národů. Primordialisticko-modernistický diskurz prizmatem aktivity a objektivit etnicity. *Český lid* 99. Dostupné z: <http://ceskylid.avcr.cz/media/articles/178/submission/original/178-349-1-SM.pdf> [28.11.2020; 13:10].
- Irozhlas.cz 2019. *Haka, cibi, siva tau. Bojové tance jsou atrakcí každého ragbyového šampionátu*. Dostupné z: https://www.irozhlas.cz/sport/ostatni-sporty/ragby-rugby-mistrovstvi-sveta-haka-siva-tau-sipi-tau-cibi-tanec-novy-zeland_1910100644_mov [13.06.2022; 16:43].
- Jelínková, T., Jurman, M. 2012. *V českém basketbalovém prostředí rasismus téměř nemá místo*. Dostupné z: https://www.irozhlas.cz/sport_ostatni-sporty/v-ceskem-basketbalovem-prostredi-rasismus-temer-nema-misto_201203211011_tjelinkova [13.06.2022; 16:42].
- Jetmarová, J. 2017. O liminalitě, communitas a dotecích Absolutna. Fenomenologie ultravytrvalostního sportu. *Český lid* 104, 53–70. Dostupné z: <https://ceskylid.avcr.cz/media/articles/573/submission/original/573-1549-1-SM.pdf> [06.06.2022; 17:43].

Jones R. L., M. Wallace. 2005. Another bad day at the training ground: coping with ambiguity in the coaching context. *Sport Educ Soc* 2005: 10: 119–134.

Keller, J. 2018. Socializace. Dostupné z: <https://encyklopedie.soc.cas.cz/w/Socializace> [12.07.2021; 11:20].

Legrand, L., Rat, M. 2002. *Basketbal*. Bratislava: Mladá léta.

Malíková, G. 2018. *Crossfitové tělo, habitus a životní styl*. Praha: Univerzita Karlova.

Martin, L., M. Bruner, M. Eys, K. Spink. 2014. The social environment in sport: selected topics. *Int Rev Sport Exerc Psychol* 2014: 7: 87–105.

Ncaa.org 2021. *Sports*. Dostupné z: <https://www.ncaa.org/sports/2021/2/16/overview.aspx> [17.05.2022; 20:09].

Olympijskytym.cz 2021. Česká stopa v NBA. *Víte, kolik našich hráčů už ve slavné soutěži hrálo?* Dostupné z: <https://www.olympijskytym.cz/article/ceska-stopa-v-nba-vite-kolik-nasich-hracu-uz-ve-slavne-soutezi-hralo> [12.07.2021; 11:20].

Overdevest, J. L. M. 2014. *Socialization in Sport: How Children's Sports Habitus is Constructed*. Vrije Universiteit: Faculty of Human Movement Sciences.

Perkins, D. F., Jacobs, J. E., Barber, B. L., Eccles, J.S. 2004. Childhood and adolescent sports participation as predictors of participation in sports and physical fitness activities during young adulthood. *Youth & Society*, 35, 495-520. DOI: 10.1177/0044118X03261619.

Sekot, A. 2015. *Pohybové aktivity pohledem sociologie*. Brno: Masarykova univerzita

Sekot, A. 2008. *Sociologické problémy sportu*. Praha: Grada.

Sgpce.cz 2022. *Proč my*. Dostupné z: <https://www.sgpce.cz/proc-my> [27.05.2022; 12:46].

Schneider, F. W, J. A. Gruman, L. M. Coutts. 2005. *Applied Social Psychology*. London: Sage Publications, Inc.

Scholarbook.net 2022. *Sportovní stipendia v USA*. Dostupné z: <https://www.scholarbook.net/cs/sportovni-stipendia-v-usa/studovani-v-usa/> [27.05.2022; 12:46].

Soukup, V. 2004. *Dějiny antropologie: (encyklopedický přehled dějin fyzické antropologie, paleoantropologie, sociální a kulturní antropologie)*. Praha: Karolinum.

Sportpodbilouvezi.cz 2016. Basketbal – Mgr. Miroslav Volejník. Dostupné z: <http://www.sportpodbilouvezi.cz/produkty/basketbal/mgr-miroslav-volejnik.htm> [01.02.2022; 20:06].

Šiška, P., Slepíčka, P. 2011. Problematika skupinové koheze v psychologii sportu. *Studia sportiva*. 2011/5, č. 2, s. 13-20.

Štumbauer J., J. Maleček, D. Šimberová 2013. *Odborná terminologie vybraných sportovních disciplín*. Brno: Masarykova univerzita.

Šubrt, J. 2014. *Soudobá sociologie*. Praha: Karolinum.

Tlustý, T. 2012. Historie basketbalového týmu UNCAS Praha v meziválečném období. *Studia Kinanthropologica*, XIII, 2012, (3), 332-337. Univerzita Karlova v Praze: Fakulta tělesné výchovy a sportu, Katedra základů kinantropologie a humanitních věd. Dostupné z: <https://sk.pf.jcu.cz/pdfs/stk/2012/03/26.pdf> [24.05.2022; 11:24].

Tlustý, T., M. Krajcigr 2017. Příspěvek k historii basketbalu v českých zemích do roku 1945. *Studia Kinanthropologica*, XVIII, 2017, (1), 55–68. Jihočeská univerzita v Českých Budějovicích: Pedagogická fakulta, Katedra tělesné výchovy a sportu. Dostupné z: https://www.researchgate.net/publication/322635062_Prispevek_k_historii_basketbalu_v_ceskych_zemich_do_roku_1945. [24.05.2022; 11:24].

Tylor E. B. 1879. *The history of Games*. D. Appleton.

Váňová, I. 2014. *Prioritizace životních hodnot důležitých pro sociální soudržnost s ohledem na stupeň vzdělání*. Praha: Univerzita Karlova.

Vtb-league.com 2011. *Jazyk basketbalu. Nesportovní a technický faul, osobní a zónová obrana*. Dostupné z: <http://old.vtb-league.com/cz/news/yazyk-basketbola-nesportivnyy-i-tehnikeskiy-fol-lichnaya-i-zonnaya-zaschita.htm> [08.03.2022; 15:59].

Wacquant, L. 2004. *Body & Soul: Notebooks of an Apprentice Boxer*. New York: Oxford University Press.

Weber, M., Škoda, J. 1997. *Autorita, etika a společnost: pohled sociologa do dějin*. Praha: Mladá fronta.

Wikipedia.org 2020. *Sokol Nilfisk Hradec Králové*. Dostupné z:

https://cs.wikipedia.org/wiki/Sokol_Nilfisk_Hradec_Kr%C3%A1lov%C3%A9 [01.02.2022; 19:06].

Wikipedia.org 2021. *Královští sokoli Hradec Králové*. Dostupné z:

https://cs.wikipedia.org/wiki/Kr%C3%A1lov%C5%A1t%C3%AD_sokoli_Hradec_Kr%C3%A1lov%C3%A9 [01.02.2022; 19:21].

Wkuherald.com 2019. *Former WKU coach, player mentioned in alleged sexual assault cover-*

up lawsuit. Dostupné z: https://wkuherald.com/18719/sports/former-wku-coach-player-mentioned-in-alleged-sexual-assault-cover-up-lawsuit/?fbclid=IwAR3CpPfX8-nAFy-ITW_1StcvtEY0SDhGy_1jlzKD6bZXGDsgFdLW_MzplhA [23.05.2022; 12:28].

Seznam příloh

Příloha č. I – Otázky použité při rozhovorech

Příloha č. II – Přepis rozhovoru s vybraným informantem

I. Otázky použité při rozhovorech

1. Jak dlouho hraješ basket?
2. Za jaké týmy jsi hrála?
  - Pokud jen za jeden, co bylo důvodem?
  - Pokud za více, co bylo důvodem?
  - Pokud za více, jak jsi vnímala přechod z jednoho týmu do druhého? Co bylo pro tebe nejhorší, a co naopak nejlepší?
3. Co pro tebe basket znamená?
4. Proč (z jakého důvodu) jsi začala hrát basket?
5. Pokud jsi odešla z nějakého týmu, co bylo důvodem tvého odchodu?
6. Čím je pro tebe basketbal zajímavý?
7. Co ti basket dal? Co ti basketbal naopak vzal?
8. Jaká role je pro tebe v basketu nejdůležitější? Je tato role i nejdůležitější v tvém životě?

II. Přepis rozhovoru s vybranými informanty

Informantka: Pavlína (50 let), v Přelouči 18. ledna 2022

Autorka: „Jak dlouho hraješ basket?“

Informantka: „Asi od 8 let, cca 40 let jsem ho hrála“

Autorka: „Za jaké týmy jsi hrála?“

Informantka: „Nejdřív za Teslu Přelouč a Spartak Hradec Králové, pak byly Pardubice. Hrála jsem tenkrát se starší sestrou Kulichové, ale ta nebyla tak vysoká. Tenkrát mě tam chtěl jejich trenér. No a za Poděbrady, a nakonec zase za Přelouč.“

Autorka: „Proč jsi přešla do jiného týmu?“

Informantka: „Do Hradce jsem přešla, protože jsem byla hodně vysoká a oni potřebovali nějakého pivota, a taky si trůfám říct, že jsem nehrála moc špatně. Sedm let jsem hrála v Přelouči, až potom, asi v 15 letech jsem přešla do Hradce, do SVS-M, střediska vrcholového sportu mládeže. V Hradci jsem hrála až do 26 let, pak se mi narodila dcera.“

Autorka: „Jak jsi vnímala přechod z Přelouče do Hradce?“

Informantka: „Já jsem byla ještě taková dětská, bála jsem se, navíc mě tady v Přelouči trénoval můj táta a pan Bulušek. Po poradě s panem trenérem, mě doporučil do Hradce, že si více zahráji. Navíc v Hradci potřebovali dlouhou hráčku, tak že tam budu určitě hrát, protože jsem byla nejvyšší. Nabídku jsem dostala i do Sparty Prahy, ale ze zkušenosti trenéra, bych si tam nemusela až tak zahrát, a já jsem pořád chtěla hrát. Když jsem přecházela nebála jsem se Basketbalového kolektivu, jako spíš nové školy. Tam jsem musela přestoupit, tedy na školu do Hradce. To pro mě bylo nejhorší, zvykat si na nové spolužáky. Do Hradce jsem šla na střední. Dva roky jsem studovala v Přelouči a dva roky v Hradci. Všichni se ve třídě znali a já jsem si připadala cizí. Domů jsem nejezdila, bydlela jsem v Hradci na kolej, protože jsme měli tréninky každý den i před školou.“

Autorka: „Přelouč a Hradec, bylo to jiné?“

Informantka: „Trenér v Přelouči se snažil také zavést více tréninků denně, ale bylo to jen v pátek před školou, jednou týdně. V Hradci byly tréninky každý den dvakrát denně. Bylo to něco jako povinnost. Hodnotili nás, jak chodíme na tréninky, jak se na nich snažíme a občas se podívali i na studijní výsledky. Hodnotili nás i finančně. Tak to bylo v každém SVS-M. Já jsem z holek dostávala nejvíc peněz, ale přiznám se, že po tom ranním tréninku jsem byla vždy unavená a do školy se mi vůbec nechtělo. Chodila jsem tam, to ano, ale bylo to pro mě hrozně náročné. Tyto dva roky v Hradci pro mě byly hrozně náročné.“

Autorka: „A co kolektiv?“

Informantka: „Já jsem byla vždy nekonfliktní, docela dobře jsem do týmu zapadla. Nejlepší pro mě bylo, že jsem mohla hrát na vyšší úrovni. Holka z Přelouče, která se mohla vyšvihnout, až do Hradce.“

Autorka: „Co pro tebe basket znamenal?“

Informantka: „Znamenal pro mě hodně, byl to můj životní cíl. Cíl něčeho dosáhnout v tom basketu, něčeho dosáhnout. I když to v Hradci byla povinnost, pro mě to byl ale i koníček. Já jsem se na trénink vždy těšila. Věděla jsem, že když budu chodit na tréninky budu pak hrát zápasy, a já jsem chtěla hrát. Navíc mi dělalo na jednu stranu dobře, že hraji něco víc, že jsem něco víc. Dělalo mi dobře, když jsem pak přijela do Přelouče a připadala jsem si jako něco víc, nebo mi také dělalo dobře, když se na nás přišli podívat diváci. Ráda jsem se předváděla, když mi to šlo. Ale tohle všechno jsem neprožívala jen v Hradci, ale na i na různých basketbalových soustředěních. To mě vždy museli třeba na týden omluvit ze školy, a pak se mi učení těžce dohánělo. Byla jsem ráda, že jsem odmaturovala, ale basket mě bavil. Hrála jsem ho velmi ráda. Když mi bylo 16 let, tak jsem si zranila koleno. Praskl mi meniskus. Musela jsem mít pauzu od basketu, a to mě velice trápilo. Docela mi to začalo jít a najednou se stalo tohle. Dostávat se z toho zranění na stejnou úroveň jako jsem byla předtím, bylo pro mě moc těžké. Když jsem se pak na tu stejnou úroveň téměř dostala, to bylo asi v 18 letech, zranění se mi stalo znovu, ale na druhém koleni. Když tak vzpomínám,

basket mě bavil, ale je to obrovská dřina. O prázdninách se netrénovalo, ale na konci prázdnin byly testy, které testovaly naši připravenost. Jestli jsme chtěli hrát, tak jsme je museli zvládnout. Znamenalo to, že jsem musela trénovat celé prázdniny, takže prázdniny nebyly vůbec žádný odpočinek. Po vyléčení ze zranění jsem už byla dorostenka a nechávali mě pendlovat ještě do žen, což bylo velmi náročné, i v té škole. Na nic jiného jsem neměla čas, pořád jsem měla jen basket.“

Autorka: „Co bylo pro tebe největším úspěchem v basketu?“

Informantka: „Největší úspěch, kterého jsem dosáhla byl, že jsme v Hradci vybojovali ŽBL, která je v Hradci dodnes. A já jsem byla u toho, když jsme ji vybojovali, já jsem tomu pomohla. Tohle se taky jen tak někomu nepovede. Dalším úspěchem pro mě bylo, že jsem se dostala do širšího výběru reprezentace. V 16 letech mi na soustředění podkošových hráček do mého deníčku napsali, že nedosahuji potřebné úrovně. Kvůli tomu jsem na sobě začala pracovat ještě víc, až se mi podařilo dostat se do širšího výběru ženské reprezentace. Bylo to pro mě úžasný, protože jsem jim dokázala, že mám potřebnou úroveň. Pak mě také velmi potěšilo, a považuji to zároveň i za svůj úspěch, když jsme hráli turnaj na Slovensku, a já jsem byla vyhlášena nejlepší střelkyní a jako cenu jsem dostala desku kapely Elán.“

Autorka: „Proč jsi začala hrát basket?“

Informantka: „Hlavní důvod byl určitě proto, že jsem byla hodně vysoká a pan trenér v Přelouči dal impuls, že zakládá ženské družstvo a trenér by byl on a můj táta, který hrál také basket. Takže bylo jasné, že to bude basket. Byla jsem tomu, tak nějak předurčena. Táta mi řekl, že bych to mohla zkusit a přivedl mě na první trénink. Hned se mi to zalíbilo. Nikdy mě nikdo do basketu nenutil a ani nemusel. Sama jsem si udělala řád. Táta hrál i volejbal, takže možná, kdyby se zakládal volejbalový ženský tým, tak budu hrát volejbal, ale jsem ráda, že to byl nakonec basket.“

Autorka: „Pokud jsi odešla z nějakého týmu, co bylo důvodem tvého odchodu?“

Informantka: „Důvod odchodu z Hradce, byl ten, že jsem se vdávala a se svým manželem jsme si pořídili dům. Měla jsem v Hradci byt, ale s manželem jsme se rozhodli bydlet jinde. Navíc, když už jsem měla manžela, tak basket už pro mě nehrál nejdůležitější roli. Chtěla jsem mít také děti, ale basketu jsem se i nadále věnovala. Nechtěla jsem s basketem přestat, byl to můj celoživotní koníček. Chtěla jsem basket hrát už jen pro zábavu a v nižší soutěži. Kdybych zůstala v Hradci, tak by to pro mě nebyla taková radost. Rodina byla pro mě nejdůležitější. Šla jsem tedy zpět do Přelouče. Odbyla jsem si šestinedělí a už jsem moc chtěla jít na hřiště. Když pak bylo dětem šest let, přihlásila jsem je také na basket, ale už dřív jsem vodila děti na své tréninky.“